

לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגרח"ק זצוקללה"ה

פסחים לו. - סה: | ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר | גליון 34

לזמן תמיד ופסח בער"פ שחל בשבת, לר' ישמעאל
כסידורו בחול תמיד בשמונה ומחצה, ואף שאין נדרים ונדבות קרבים בשבת, מ"מ מאחרין שעה לפילפולם לידע הלכות פסח על בורין, **ולר"ע** כסידורו בער"ש תמיד בו' מחצה ופסח בו' מחצה, ומשום דנדרים ונדבות קרבים בשבת, ור"ע איחר שעה כדי שלא יכנסו למצוה משוכרין שלא יכנסו עייפים, אמנם רק בשבת משום דאין נדרים ונדבות.

הא דאין מקדימין הפסח לתמיד כשאר קרבנות שאינם קרבים אלא קודם התמיד, כיון דיבטל 'בין הערבים' האמור בפסח, ואף דגם בתמיד כ' 'בין הערבים', י"ל דיתקיים במקור"א שלא בער"פ משא"כ פסח, והא דבער"פ שחל בער"ש אין מקדימין הפסח לתמיד וכן לר"ע שחל בשבת, דבין כך אין הפסח קרב בט' ומחצה, **ו"א** לפי דכ' בפסח גם 'בין הערבים' וגם 'בערב', אבל בתמיד כ' רק 'בין הערבים', ור' ירמיה **הק'** מנין דערב משמע יותר מאוחר, אלא מאחרין לפסח דכ' גם 'בין הערבים' וכ' גם 'כבוא השמש', משא"כ תמיד דכ' 'בין הערבים', ומסמיע לר' ירמיה מדותיא דערב הוא מוקדם מכבוא השמש, דכ' ג' מינים במקרא, 'שם תזבח את הפסח בערב' מחצות שנתו צליל ערב, אתה זובח, 'כבוא השמש' משחשיכה אתה אוכל, 'מועד צאתך מארץ מצרים' בבוקר שנעשה נותר אתה שורך, אלא דכיון דאת שורפין את הקדרשים ביו"ט ממתינ לבוקר שני לשרפתו, ואיכא דתני 'מועד צאתך היינו עוד מועד, והיינו 'בערב' אתה אוכל, 'כבוא השמש' אתה זובח, 'מועד צאתך מארץ מצרים' אתה צולה ואוכל והיינו דס"ל כל הלילה ולתנא לעיל רק עד חצות, ולדידה **הא דאין מקריבים תמיד ופסח יחד** ויתקיים בשניהם בין הערבים, כיון דכ' 'כבש שני' והפסח אינו שני לתמיד של בוקר.

תני ר' נתן בכל יום ויום תמיד נשחט בח' ומחצה וקרב בט' ומחצה, והיינו בכל ערב פסח ופסח אבל אין לפרש דבעיא האם ר' נתן איירי גם בער"ש שחל בער"ש דמאי קמ"ל הלא הכי ס"ל להבין במתני, וטעמא דר' נתן ליתן חצי שעה בין כת לכת דס"ל דעיסוקו של פסח חצי שעה, אבל לתמיד בעי שעה כיון דקרב כולו כליל ובעי הפשט וניתוח.

סדר התמיד והפסח קטורת והטבת הנרות, איכא דתני
דם תמיד ואבריו ואח"כ פסח, ואח"כ קטורת, ואח"כ הטבת הנרות ובגמ' בבלי'ת ילפי' מי"ט אין מאחרין לפסח אחר קטורת והטבת הנרות, ואיכא דתני דקטורת אחר התמיד קודם הפסח כדי שיקרבו נסכי התמיד עמו משום דקטורת קרבה בין אברים לנסכים, ולכן מקריב אף הנסכים אחר הקטורת, אבל אי"ל ידקדים פסח משום איחור דבר וכו' דאי"ל יקדים גם הטבת הנרות.

אין מוקדם לתמיד של שח, דכ' על הערבים 'עליה עולה', ואין דבר מעכב לתמיד של בין הערבים **דכ' עליה** 'שלמים', [ועולה היינו תמיד, דכ' 'העולה' בה"א, והיינו החשובה שקרבה כל יום], מלבד הקטורת ופסח בערבי פסחים.

מחוסרי כפרה לר' ישמעאל בן ריב"ב כגון מצורע וחב ששכחו ולא הביאו כפתרון קודם התמיד, ואם לא ביא לא יוכל לאכול קרבן פסח, לכן מביאין כפתרון אחר תמיד של בין הערבים כדי שיטבילו ויאכלו פסח בלילה ואף נטבולו מאתמול מ"מ צריכים לטבול לקודש לאחר שהביאו כפרתם, **ו"א** ה"מ דבעי לדחות עשה דעליה שלמים במצורע עשוי, אבל מצורע עני אי"צ כיון דמביא עוף שרק דמו אויל למזבח, ובהא אף חממים דר"י מודים דמביא, אבל **הק'** דאף עני מביא אשם המעכב כפרתו, ועיקר טהרה תלויה בו, נשנות מדמו לכהונת יד ורגל, ובגמ' בבלי'ת **הק'** דאף עולה של מצורע מעכבת.

פ"ה ה"ב

לשמו בקרבן פסח, הפסח ששחט קיבל הילך זורק **שלא** לשמו כגון שלמים ועולה, פסול, **לשמו ושלא לשמו** לשם פסח ושלמים, או שלא לשמו ולשמו, פסול כדנתן בריש זבחים כל

הזבחים שנשחטו שלא לשמו כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, מלבד פסח וחטאת.

לשם קרבן בפסח וחטאת, בפסח ילפי' מדכ' 'ואמרתם זבח פסח' שלא לשם פסח אינו פסח, ואף שאר מעשיו דכ' 'ועשית פסח', אמנם בהקטר חלבים ואברים אין מעכב לשמו, דכ' 'זבח' כזביחה המיוחדת המעכבת את הכפרה.

לז' לשמו בחטאת ילפי' מדכ' 'ושחט אותה לחטאת', ושאר מעשיו דכ' 'ועשה את האחד חטאת', אבל בהקטר חלבים ואברים אין מעכב לשמו, דכ' 'ושחט' כשחיטה המיוחדת שמעכבת את הכפרה.

לשם בעלים בחטאת ופסח, בחטאת דכ' 'ועשה את החטאת וכפר על המטהר מטומאתו', אבל אין הקטר חלבים ואברים מעכבים לשם בעלים דכ' וכפר, כזריקה המיוחדת המעכבת את הכפרה, ולשם בעלים **בפסח ילפי' מחטאת שאין** פסול בה מחשבת עולים ופסולים, ואילה"ק דשאני חטאת דהוי קדשי קדשים, משא"כ פסח, כיון דבעי למילף בדין מחשבה דהחמירה תורה בפסח, ואילה"ק דהלא 'וכפר על המטהר' כ' בחטאת מצורע שיצא לחידושה דבעי לשם בעלים וטעונה נסכים, די"ל כיון דיילפי' שלא לשמו בחטאת מצורע מחטאת דעלמא דכ' 'זאת תורת החטאת' תורה אחת לכל החטאות, ה"נ ילפי' לשם בעלים מחטאת מצורע.

האם מחשבין מעבודה לעבודה, שחט לשמו לזרוק דמו
שלא לשמו פי' חישב בשחיטה לזרוק שלא לשמו, **לר"י** פסול כיון דמחשבין מעבודה לעבודה, **ולר"ל** כשר דבלשמו אין מחשבין מעבודה לעבודה.

טעמא דר' יוחנן, יש שאמרו דר"י יליף מחשבת פסול ממחשבת פיגול דהמחשב לזרוק דמו למחר הוי מחשבת פיגול, וה"נ מחשבת פסול לזרוק דמו שלא לשמו, דכמו דהזרוק שלא לשמו פסול, כך שחט ע"ד לזרוק שלא לשמו פסול, **אבל ר' יוסי** דחה דלא דמי מחשבת פסול למחשבת פיגול בתרתי, דהשוחט לשמו לקבל דמו שלא לשמו כשר ואיירי בשינוי בעלים דאין שינוי בעלים פסול אלא בוריקה דבה תלוי כפרת הבעלים, אלא דצ"ע דא"כ אף השוחט שלא לשמו כשר, והג"א פי' בשינוי קודש וס"ל לירו' דאין מחשבין מעבודה לעבודה אלא ממחשבת זריקה שהוא עבודה חשונה משא"כ מחשבת לקבלה, ושחטו שלא לשמו לקבל דמו לשמו פסול אבל לענין מחשבת פיגול איפכא דהמחשב בשעת שחיטה לקבל דמו למחר הוי פיגול, והמחשב בשעת שחיטה דשוחט למחר כשר, והנה הא דצ"מ לקבל דמו למחר הוי פיגול, זו דעת הראב"ד הרשב"א והבעה"מ, ואף דאין פיגול אלא במחשב לאכילת אדם או מזבח, פי' הראשונים הג"ל דאף בדברים המביאין לידי אכילה מהני מחשבה, ודלא כשאר ראשונים, [והא דמחשב לקבל דמו שלא לשמו מודה ר"י דכשר י"ל דילפי' מפיגול דכשר], אמנם אי נימא דהירו' כדעת הראב"ד דמחשב ע"מ לקבל למחר הוי פיגול, צ"ע מנין דמחשב לקבל שלא לשמו מודה ר"י, ובק"א שינה הגי' בירו' ופי' דמחשבת פיגול לא מהני על קבלה משא"כ מחשבת פסול לר"י דמחשבין מעבודה לעבודה ואף מחשבת שלא לשמו פסול בקבלה במחשבת שינוי קודש, ועוד דלא דמי דהשוחט שלא לשמו להקטיר אימוריו לשמו כשר אף לר"י דהא אין מחשבת שלא לשמו מעכבת בהקטרה, אבל בפיגול אם חשב בשעת שחיטה דשוחט למחר כשר, אלא השוחט ע"מ להקטיר אימוריו למחר פיגול הוא, ור"י בטעמא דרבי נשבעה ראשונה כחשוחט שלא לשמו ושלא לשמו, והנה לפי"ז אפי' שחט לאוכליו לזרוק דמיו שלא לאוכליו כשר דהוי כשוחט לאוכליו ושלא לאוכליו דכשר, אמנם מצניח מ"ח בדעת ר"י בשוחט לאוכליו לזרוק שלא לאוכליו דאי"א בשם ר"י דפסול, וי"א בשם ר' יוחנן דכשר, **ואמרו ר' יוסה** אדרבה כיון דכשר נמצא מקור לד' ר' יוחנן דמחשבין מעבודה לעבודה לפסול דהוי כשוחט לשמו ולא לשמו.

לח ר' חנניה אמר דאילה"ק מחשט לאוכליו לזרוק שלא לאוכליו, כיון דרק מחשבה הפוסלת בעבודה, פוסלת מחשבה מעבודה אחרת לה, ולכן אילה"ק כיון דשלא לאוכליו אין פוסל בזריקה כמבואר בזבחים דהאי מחשבת פסול רק בשחיטה, ואילה"ק על ר"ח משוחט ע"מ להקטיר למחר, כיון דלא דמי מחשבת פסול למחשבת פיגול בתרתי כנ"ל, ונ"מ בין ר' יוסה לר' חנניה **בפסח בשאר ימות השנה** פי' שהתפרישו קודם הפסח, דנשחט בשאר ימות השנה לשם שלמים, אך בעי עקירה לשלמים כדלהלן, ובכה"ג דשחט לשם פסח לזרוק דמו לשם שלמים לר' יוסה הוי מ"ח ר"י ור"ל, לר"י כשר כיון דנעשה כשוחט לשמו ושלא לשמו הוי עקירה, ולר"ל פסול כיון דאין מחשבין מעבודה לעבודה, אבל לר' חנניה אף ר' יוחנן מודה דפסול, אף דבעלמא מחשבין מעבודה לעבודה, בער"פ פסול, מ"מ בשאר ימות השנה אף דבוריקה היתה עקירה מ"מ בשחיטה לא היתה עקירה.

אבא בר אבא עלה מבבל ששמע **דפסח בשאר ימות השנה משתנה לשלמים** דכ' 'ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים' כל שהוא מן הצאן בא שלמים, ואי"ל דאף עולה בכלל, לפי דעולה באה אף במקר, ואשם שאינו בא בקר, מ"מ אינו בא מכל הצאן אלא מאילים, ואילה"ק דבעלמא 'מן' בא למעט והכא הוא מרבה, כיון דלא ילפי' מריבי אלא ממשמעות, ואי מוקי לקרא בפסח אדרבה נמצא דיתמעט בן ב' שנים ונקבה כפסח, אמנם אין לומר דישנה פסח לעולה, כיון דמשנים מדבר העומד לאכילה לאכילה, ואין משנים לדבר שאינו עומד לאכילה, אי"ל משנים קק"ל לקק"ל, ולא קק"ל לקק"ד.

מחשבת עקירה מפסח, ר' יוחנן אמר דר' חנינא עלה מבבל, לפי **שאמרו** שאין הפסח משתנה לשם שלמים אלא אם שחטו לשם שלמים, אבל לר' חנינא אפי' שחטו לשם עולה הוי שלמים, דכ' 'אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים', ודרשו כל שהוא זבח בא לשלמים, ואפי' אם חשב מחשבת עולה, ונ"מ מהמ"ח הג"ל בשחט בזמנו לשם עולה ע"מ לזרוק **דם** למחר דהוי מחשבת פיגול, וכיון דאין פיגול אכ"כ קרב כל מתיריו בהשחר, לכן אם מחשבת עולה בפסח אינה מחשבת פסול הוי קרבן הג"ל פיגול, ואם מחשבת עולה הוי מחשבת פסול הוי פסול אבל אינו פיגול.

לט פסח בשאר ימות השנה ששחטו לשמו ושלא לשמו, יש שאמרו דדמי לשתיקה ושלא לשמו, דעוקרת מחשבת שלא לשמו לשתיקה, וה"נ הוי כשר דעקר מחשבת שלא לשמו ללשמו של פסח, ויש שהק' דא"כ שחטו לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו ה"נ **יהא כשר** והיינו לר' יוסה דמחשבין מעבודה לעבודה נעשה כמחשבת פסול בעבודה ראשונה, ור' אבא **הק'** מנין דשחטתה בתחילת מהני דיילמא כיון דסתמא לשמו פסול.

פ"ה ה"ג

מחשבות פסח בשחיטת הפסח, שחטו שלא לאוכליו כגון חולה או זקן או קטן, שחטו שלא למנויין, לערלים, ולטמאים שאינם ראויין לאכילת פסח, פסול.

שחיטה לאוכלין, דכ' 'איש לפי אוכלו תכסו', תכוסו בלשון סורסי פי' ארמי שחיטה כאדם האומר לחברו כוס לי את הטלה הזה, ושלא לאוכליו היינו דשחט לשם חולה או זקן שאינם יכולים לאכול כזית.

שחיטה שלא למנויין, שחטו לשם בני חבורה אחת, ושי"מ דקטן וזקן יכולים להיות מנויים לפסול דאליה לא תיפול' משחיטה שלא למנויין.

שחט לשם טמאים פסול, ושי"מ דשחט לשם **מצא** בדרך חרוקה פסול.

מהא דפסלי' שאינו ראוי, ש"מ דמהני מחשבת פיגול באימורין **שאבדו** ואף שזו אבויור, מ"מ מחשבים על האבדו ועל השרוף.

שחט למקצת אוכליו ועל האחרים לא חישב, ש"מ ממתני' דכשר וי"א דעל אלו שלא חישב עליהם, על עלה להם קרבן, והלא תנן שלא לאוכליו פסול, ואיירי כשיש עוד מנויין שלא חישב עליהם, דאי חישב עליהם הוי 'לאוכליו ושלא לאוכליו' דכשר כדלקמן, ואי"ל דמתני' כשכולם פסולינ, דהול"ל לשם בני חבורה פסולינ.

חשב גם מחשבת פסול, שחט לאוכליו ושלא לאוכליו, למנוייו ושלא למנוייו, למולים ולעדרים, לטמאים ולטהורים, כשר, ויתבאר בהמשך באיזה אופן, אמנם השוחט לשמו ושלא לשמו פסול.

החילוק בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו, הנה ר' יונתן אין רצה ללמד את ר' שמלאי אגדה, לפי שאינו מלמד לבני בניו אל דלדומי שהם גסי הרוח ומעוטי תורה, ומ"מ ביאר לו החילוק דשאני לשמו ושלא לשמו דפסול מגופו של קרבן, משא"כ אוכליו ושלא לאוכליו דהוא פסול מאחרים, ועוד דלשמו ושלא לשמו אין יכול להחרי את פסולו, משא"כ לאוכליו ושלא לאוכליו דיכול להורו להדמים לשאינם ראויין, ועוד דלשמו ושלא לשמו נוהג בכל הקדשים, משא"כ אוכליו דנוהג רק בפסח פ' דשלא לשמו בשאר קדשים פוסל שלא יעלה לבעלים לשם חובה, אי"ז אף בחטאת אבל מחשבת אוכליו קיימא רק בפסח, והנה ר' י"א אשק' למתני' בשחט לאוכליו ושלא לאוכליו, אבל אם חשט ע"ד להתכפר לאוכליו ושלא לאוכליו פסול כיון דחשיב על הזריקה בשחיטה, והכי ס"ל לחד מ"ד בבבלי, והא דלעיל הי"ב במאור דשחטו לזרוק דמו שלא לאוכליו כשר ואף מ"ד דלעיל מ"מ מקצת אוכליו לא פסלי אם חישב שיאכלו מקצת שאינם ראויין לאכילה, י"ל דהתם חישב שיאכלו שאינם ראויין בזריקה, אבל הכא מחשב שיתכפרו שאינם אוכלים, ובכה"ג אי"ל לר' החילוקים הג"ל כיון דהוי פסול ע"י דבר אחר וא"א לברר את האיסור, אבל ר' י"א דשאני לשמו ושלא לשמו דנוהג בכל הקרבנות משא"כ אוכליו ושלא לאוכליו דנוהג רק בפסח פ' דהנה הא דשלא לאוכליו פסיל בפסח היינו בשחיטה, אבל בשאר קדשים פסיל שינוי בעלים בזריקה או בשחיטה ע"מ לזרוק שלא לבעליה, אבל מחשבת פסול שלא לאוכליו אלא בפסח, ולכן אף אם חשב שלא לאוכליו כשר, [ומיהו ע"מ שיתכפרו לאוכליו ושלא לאוכליו כיון דהוי פסול בכל הקרבנות בכה"ג].

ר' אבין הוסיף חילוק, דלשמו ושלא לשמו שייך בכל העבודות, אבל לאוכליו ושלא לאוכליו שייך רק בשחיטה.

מ אופנים באוכליו ושלא לאוכליו, לאוכליו כזית ושלא לאוכליו כזית, כשר, ופשיטא דאוכליו כזית ושלא לאוכליו חצי כזית כזית דכשר, ובאופן שחישב **חצי כזית לאוכליו וחצי כזית לשאינן אוכליו** ל"א דמצרפינ חצי כזית שאין אוכלינן ויחשב כנשחט לאכילה, כיון דא"כ נצרך אן מחשבת שלא לאוכליו אף לפסול, ועוד מצינו דאין מצרפינ, דנהג מחשבת פיגול לאכול כזית למחר או להקטיר כזית למחר, הוי פיגול, ואם חישב לאכול חצי כזית למחר וגם להקטיר חצי כזית למחר לא הוי פיגול.

שחט שתתכפר בו חצי חבורתו, פסול דהתפיס כפרת אלו לאלו ומאחר שלא התכפר לאלו לא נתכפר לאלו, והנה מתחילה ר' יוסה אמר דאפסול פסול להני דחשיב עליו כנכרה, אבל ב'מחזור'ה במהדורא בתרא שסחורו חזר בו ר' יוסה [דלא היתה זו הלכה קבועה במסמרות].

שינה זמן שחיטת הפסח, פסח ששחטו קודם לחצות פסול דכ' יבין הערבים', שחט אחר חצות מיד כשר, כדנתיא דאף אם קרב הפסח יקריבו את התמיד כ' 'תעשה' לרבות בכה"ג, וכן מוכח מהא דתנן פסח עצמו כשר ואי נימא דתמיד שאחריו פסול, מ"ט בעי לאשמעי' דהוא כשר.

הא דפסח קודם התמיד כשר, ה"מ אם ממרס בדמו של פסח עד שיוקד עם התמיד, ומ"מ אם נזרק כשר, והא דתנן דתמיד ואבריו קודמים לפסח וכו', י"ל דאיירי בפסח חי שלא הקדים לתמיד, אבל כששחטו לפסח מקדים רק לדם התמיד ולא לאבריו.

פ"ה ה"ד

השוחט את הפסח על החמץ עובר בשעה, דכ' ל'א תשחט על חמץ דם זבח', ואף הוורק דכ' דם'.

האם הפסח נפסל, יש שאמרו מהא דעובר על הזריקה ש"מ דהפסח עצמו כשר יאד נפסל בשחיטה כיצד יעבור על

הזריקה, **אבל הק'** דאפש"ל כשנזדמן חמץ בין שחיטה לזריקה, אי"נ כששחט אחר ורק לזרוק היה חמץ, **אבל תנן** **חזקיה** דהפסח כשר מהא דלא כ' לא תשחט דם **זבחי** על החמץ, אלא 'חמץ דם זבחי', משמע דאף לאחר השחיטה הוא דם זבחי'.

מא אין להוכיח דהפסח לא נפסל בשחיטה על חמץ, מהא דלכא'ו אין דבר פסול שלוקין עליו, כיון דהנה המחמץ מנחה עובר בלאו דלא תעשו חמץ, והמחמץ את הפסולה, איכא דתני חייב והיינו כשנפסלה מחמת חימוצה, ואיכא דתני פטור והיינו שנפסלה קודם חימוצה.

הקטיר אימורים על החמץ, איכא דתני חייב מדכ' דם' וה"ה לאימורין למזבח, **ואיכא דתני** פטור מדכ' זבחי' כזבח המעכב את הכפרה, אבל לא אימורין שאין מעכבין את הכפרה.

מלך עוף על החמץ אליבא דר"ש [במתני' יובא להלן] המחייב במועד את השוחט שאר זבחים על החמץ, **איכא דתני** חייב דכ' דם', **ואיכא דתני** פטור דעוף אינו 'זבח', ור' יעקב דס"ל דאף עוף בכלל זבח הק' מ"ט דמ"ד פטור, **ותי' ר' יוסה** דילפי' עונש מעונש פי' דס"ל השוחט על החמץ חייב כדין שחוטין חוץ, ולכן לא לעי' עונש מפטור פי' דעוף שמלקו בחוץ פטור, וה"ג עוף שמלקו על החמץ.

המקבל ומהלך על החמץ פטור דכ' זבח' ודומיא דשחוטין חוץ דאין המקבל ומהלך חייב, ואף הדמעלה אימורין בחוץ חייב, מ"מ המקטיר על החמץ פטור, דכ' יזכר' דוקא מה שמעכב את הכפרה, **ואמרו** דהא דלא דרשי' איכא זבח' וזבח' מקטיר אימורין על החמץ לחיוב דומיא דמעלה בחוץ, ומהלך ומקבל על החמץ יתחייב מדכ' יזכר', כיון דיש ללמוד מדבר השוה בשניהם פי' זבח' דזביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה ויחייבין עליה בחוץ, משא"כ מהלך ומקבל ומקטיר אימורים.

שיעור החמץ הדשוחט עליו חייב, הנה תנן בביצה **לב"ש** שאור בכזית וחמץ בכותבת, ולב"ה זה וזה בכזית, **לר' זריקן** ה"מ דנח' בביעור חמץ, אבל באכילת חמץ זה וזה בכזית, **ולר' אבהו בשם ר' יוחנן** נח' אף לענין אכילה, אבל **ר' מנא שמע בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן** כיו' זריקן דלאכלה לכו"ע בכזית, ולפי"ז ילה"ס בכמה שיעור חמץ דחייב השוחט עליו פי' האם האיסור לשחוט היא דעובר על לאו בשחייתו, או"ד סגי בלאו א' אוכל.

הנה שני תצאי זיתים בתוך הבית אין הבית מצרפן לעבור עליו בב"י וכו', דבטלן אין הבית, אבל **שני תצאי זיתים בתוך כלי הבית** מצרפן, ולה"ס בשחט כשהיו חי ב' חצאי זיתים בכלי דאי אכלן חייב, וילה"ס א"ת דבעי חיוב בשחייה, דילמא כיון דאילו היו בכלי הכלי מצרפן ה"נ חייב.

לר' הונא אמר רב מותר להאכיל **שיאור לכלבו**, והשוחט על השיאור ילה"ס האם חייב כיון דהאוכל שיאור זו חייב.

האם בעי שוחט מבני החבורה, לר"ל השוחט על החמץ חייב רק אם הוא מבני החבורה אבל אם אין לשוחט חמץ אף שיש לא' מבני החבורה, אי"נ שי לשחוט ואינו מבני החבורה, פטור, **ולר' יוחנן** אף אם אינו מבני החבורה וה"ה דעובר השוחט אם יש חמץ לא' מבני החבורה, ופי' בבבלי כיון דלא כ' חמץ' אלא 'על חמץ' של כל מי שעובר עליו ביזלי לילן ללוקר', [ואפשר דאף ר"ל יליף מינה אלא לדשי' מתחייב רק כשיש לשחוט].

היכן יהיה החמץ כששוחט עליו והתראה בב' יו"ט של גלויות, לר' יוחנן אפי' נתון עמו בירושלים ולא בעי דוקא בעזרה, ומשמע דחוץ לירושלים אינו עובר ולא נתבאר הטעם, וה"נ ס"ל לר"י דיש התראה בב' יו"ט של גלויות אף דהוי ספק, וה"נ ספק שמא נתבער החמץ, **ולר"ל** חייב רק בחמץ שעמו בעזרה, וה"נ אין התראה בב' יו"ט של גלויות, **וחמץ הנראה בחלון** העזרה לכו"ע חייב ואף למ"ד דאין לוקין על ספק הכא כיון דנראה הוי ודאי.

מב שחיטה על החמץ בשאר קרבנות לר' יהודה אף השוחט את התמיד על החמץ עובר בלאו, דכ' דם זבחי' דהיינו דם זבח ודם תמיד, ובבבלי דרשי' זבחי' המיוחד ל' שהוא התמיד. **לר"ש** פסח ששחט על החמץ לשמו חייב, שלא לשמו פטור, ושאר הזבחים ששחט לאחר חצות ביד' ניסן בין לשמן ובין שלא לשמן פטור דליכא לאו בער"פ, אבל במועד

דחוי פסח שלא בזמנו לשמו פטור, שלא לשמו דעשה שלמים דהוי וכן שאר הזבחים במועד חייב כששחטן על החמץ, חוץ מחטאת ששחטו לשמו שהיא פסולה.

טעם החילוק לדעת ר"ש בין המועד לער"פ, דכ' ל'א תשחט על חמץ דם זבחי' וכ' ל'א תזבח על חמץ דם זבחי', לרבות שאר זבחים, פסח בער"פ ושאר זבחים במועד, והא דלא"א איפכא, כיון דאיכא ריבוי ומיעוט פי' דחד קרא ממעט, דאל"ה הול"ל דם זבחי' דמשמע על הקרבנות, וחד מרבה מהיתור, והנה פסח אין לחייבו אלא בער"פ, אבל בשאר זבחים י"ל דמרבין זמן שעובר עליו בב' וכו', ומוציא לער"פ שאינו בב"י וכו' [לא תשחט וגו' ולא ילין זבח תג הפסח' קאי בער"פ, וקרא ד'לא תזבח וגו' ולא ילין חלב חגי' קאי בשאר זבחים], **וכר"מ** דאיסור חמץ בער"פ מדבריהם ונ"ע פ"ב הי"ב דנח' אמוראי אליבא דר"ש אי הוי ד"ת או מדברנן.

האופן דלר"ש פסח ששחטו במועד, לשמו פטור שלא לשמו חייב, הנה אי"ל באבד ונמצא קודם כפרה וכנפר באחר דכה"ג כבר נדחה, ובין לשמו ובין שלא לשמו פסול דניתק לרעיהי' ואי"ז מותר הפסח אלא פסח דחוי, ואי"ל בנמצא לאחר כפרה דכה"ג הוי שלמים ובין לשמו ובין שלא לשמו שלמים הוא סתמיה שלמים ולא בעי עקירה, אלא י"ל בנטמאו הבעלים או שהיו **תוידיו** ולא הקריבו ראשון והנדה לפסח שני, וסתמיה לפסח שני, ואי בעי להקריבו שלמים, בעי לעקור שם פסח מניה, והאופן ששחט במועד לשמו חייב, **לר"ח** כשעברה שנתו בין פסח ראשון לשני פי' דפסח כשר רק בן שנה, וכיון דתעבור שנתו ואינו ראוי לפסח, לא בעי עקירה לשלמים והשוחטו לשמו חייב, **נר' בשם ר' יוחנן** פליג דכיון דלא עברה שנתו אכתי לא מיעקר מניה שם פסח, אלא י"ל בנמצא לאחר שנתכפר הבעלים בפסח אחר וכה"ג אי שחטין לשמו, עולה לו לשם שלמים. **פסח שעבר זמנו ושחטו לשמו בזמנו, או ששחט אחרים בזמנו לשם פסח, ר"ל פסול** כיוס בן חוני בובחים דהנשחטין לשם פסח פסולינ בזמנו, והוי כשוחט פסח לשם שלמים דפסול, **נר' יהושע** מכשיח כת"ק דיוסי בן חוני והוי כשוחט שלמים **פסח** וכיון דעבר זמנו סתמיה לשלמים והוי כשוחט שלמים לשם פסח וכשר כת"ק תנ"ל, והנה אי"ל דעבר זמנו שעברה שנתו דאיכא מ"ד דא"מ דא"מ, והלא לעולם הוי לשם שלמים, אלא י"ל לר"ח בשעברה שנתו בן ראשון לשני, ולר"י בשעבר זמן כפרתו.

פ"ה ה"ה

ג' נחות בשחיטת הפסח דכ' י'שחטו אותו כל קהל עדת ישראל', קהל עדה וישראל הג' ג', ואף אם היו מועטין ויכולים להכנס בב"א מצוה להיחלק, ויתידו כח בקרולו של פסח להלך בכל מצרים מהלך מ' יום, 'מקומם פלוני עד מקום פלוני כת זו' וכו' בדמצרים היו מקריבים בכמות, וה"נ היו צריכים לשחוט בג' תחת זו אחר זו, ולא תתמה כיצד הילך הקול, כיון דאמר' ק"י מאבק שאין דרכו להלך וכ' והיה אצל בכל כל ארץ מצרים, וכן הילך קולו של פרעה שחמץ 'קומנו צאו מתוך עמי' פי' לשעבר הייתם עבדי פרעה ומכאן והילך אתם עבדי הק', ובאותה שעה היו אומרים 'הללוקה הללו עבדי ה'.

סדר ההקרבן, נכנסה כת ראשונה ונתמלאת העזרה נעלו שערי העזרה תקעו והריעו ותקעו, הכהנים עומדין שורות ושורות ובאיהם בזיכ כסף וזהב ולא היו של זהב וכסף מעורבין וזבחה ביהם פנימי המלא, [וצ"ל דבר זה בחצי פה, אמנם כך הוא טעם הדבר], ולא היו שוליים לבזיכין שלא יניחום ויקרש הדם.

זמן התקיעה בפסח ושאר קרבנות, תמיד שיש לו נסכים תוקעין לנסכים, ופסח שאין לו נסכים תוקעין לשחיטתו.

פ"ה ה"ו

מב שחיטת, קבלת זריקת הדם בפסח, שחיטה כשרה בזר, אבל **קבלה** כבלת הכוונה בראש השורה, וכן שאר העבודות מקבלה איתלן בכזו, ונתון לתברו וחברו לתברו, מקבל את המלא ומחזיר את הריקן, וכתנ' קרוב למזבח זורק זריקה אחת אבל בעולה ושלמים מפורש סביב, וזורק שתי מתנות שהן ארבע, ובחטאת ד' מתנות על ד' קרנות, אבל בפסח כ' רק זאת דם תורק, וארבע זריקה כלגו **היטוד** בצד צפון ומערב, לפי שהיטוד היה אוכל במזבח וזורקו רק אחת אמר.

בכל הקרבנות מפורש בהם זריקה מלבד פסח ומעשר, והנה כ' ב' פסוקים 'אף כבוד שור וגו' קדש הם ואת דמם תזרוק על המזבח', וכ' יודם זבחין ישפך', וכיון דזריקה לאו שפיכה היא דתני 'שפך' ולא יטיף טיפין טיפין, ולא יזה באצבע, ולא

זירוק מרחוק, וצ"ל דבפסח בעי זריקה דכ' גבי פסח שני 'כהנים זורקין את הדם מיד הלויים'.

שפיכה בכלל, **הזיה** באבעב, **וזריקה**, **ז"א** עינן שפיכה, **זינ"א** עינן זריקה, ומסייע מדרב' כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה וגו' ואיירי קרא בהזיה דמי נדה וקרי ליה זריקה.

פ"ה ה"ז

כת שניה ושלישית עושין כמעשה הראשונה.

קריאת ההלל קראו וגמרו שונים, ומשלשים, ואע"פ שלש שילשו מימיהם אפי' בכת הראשנה, דהוי הכהנים מרובים וזרוזים.

ר' יהודה אמר דמימיה של כת שלישית לא הגיעה ל'אהבתי כי ישמע' וגו', מפני שעמה מועטין ורוב העם שחטו פסחים בראשונה ושניה.
תנן פ"ב דתענית מעשה שגורו תענית בלוד וירדו להם גשמים קודם חצות, ויצאו ואכלו ושתו ועשו אותו יו"ט ובאו וגו' הערבים וקראו **הלל הגדול** וז"ל ”א דהלל הגדול 'הודו' בן כדכ' נותן לחם לכל בשר” והיינו ע"י גשמים וי"א דאומרים גם מזמור 'שעומדים בבית ה' כדכ' מעלה נשיאים מקצה הארץ' להוריד גשמים, וי"א ”הוא הלל דידן כדתייב' ג' כחות של קרבן פסח, ומעולם לא הגיעה כת שלישית ל'אהבתי' מפני שהיו מועטין ואמר בר קפרא דהיינו הלל הגדול, [חכם ששמו בר אבבי היה אומר לקרות אחריו מה שהיה קורא, ואי"ל דאי"ז הלל דידן דהלא בהלל דידן היו עונם ולא קוראים אחרי הש"י, כיון דאפשר דאיירי בהלל דידן ואמר לקראו לפי שהוא נס גדול].

כת שלישית נקראת **כת עצלים**, ואמרו מה אם דבר מצווותו בכך דבעי ג' כחות נקראת כת עצלים, המתעצל במצוה עאכ"כ.

פ"ה ה"ח

שחיטת הפסח בשבת כמעשה בחול, אלא שהיו מדיחין את העזרה ע"י שפקקו את אמת המים, והמים פושטין והולכין על גדותיה ומדיחין את כל העזרה שרצפה של שיש הייתה כולה, אמנם עשו כן שלא ברצון חכמים דלא כל שבות התירו במקדש.

כיון דהיו הכהנים משתקעין בדם ותניא דהיו בגדי הכהן מטושטשין ועבד עבודה פסולה, ולכן **היו עושין מסטיות** איצטבאות של בנין, וכיון דשל בנין היו כרצפת העזרה, והא דכ' ”הכל בבת” י"ל דדרך דשא אין בו משום הכל בבתכ.

מד לר' יהודה ממלא **כוס מתערובת הדמים** וזורקו זריקה אחת ע"ג המזבח וקרבן שלא נזרק דמו נבשר בזה, ושאר הדם וראים אותו כמים, וכר"א בובחים, א"נ כרבנן דפליגי התם ולא פליגי אלא במידי דחוי להקרבה, ואף דתנן התם אם נתערב בדם התמציא ישפך י"ל דס"ל כ"רא דמכשיר התם, אבל חכמים לא הודו לו.

דם התמציא, האוכלו, לחכמים אין חייבים עליו, ולר"י חייבים עליו, אמנם אף לר"י אינו חשיב דם אלא לכרת באוכלו, אבל אינו דם כשר לזריקה, יש שהוכיחו כן דר"י לא הכשיר דם התמציא לזריקה מדתניא דאמר לר' יהודה דמתני' דהיה ממלא כוס מהתערובת הלא דם התמציא הוא ופסול לגבי המזבח ואף דאבי איה גמ' דם נשתקבל בכלי מ"מ רובו דם התמציא, ועוד אפי' דם הנפש שברצפה הלא רובו לא נתקבל בכלי ופסול מע"ג המזבח ואף אם עתה איסוף הדם, דתנן בובחים דלא מהני, ומהא דלא השיב ר"י ש"מ דס"ל דדם התמציא כשר למזבח, אמנם יש שדחו דכמו דלא השיב ר"י ”על דם מבטל דם אף דס"ל לר"י דאין דם מבטל דם”, ה"נ דלא השיב להם על דם התמציא, **אבל יש להוכיח דר"י** החמיר רק בכרת ואינו דם כשר לזריקה מדתניא דהאוכל דם הנפש הראוי לכפרה חייב כרת כדכ' ”כי הדם הוא בנפש יכפר”, ואפי' דם הנפש בחולין ודם התמציא במקדשין ובחולין כדכ' ”וכל דם”, [ודם התמציא אינו לכפרה ולא כי ביה כפרה כדכ' בדם הנפש].

פ"ה ה"ט

הפשטת עור הפסח, תולין על אונקליות של ברזל שהיו קבועין בכתלים שבתור, ובעומדים שבהן תולין ומפשטינן י"י הרבה עמודים קטנים שנקראים נסים דאמרי' בתמיד בית המטבחים הייה לצפונם של מזבח ועליו ח' עמודין וקראוין נסים, וקורות של ארז ע"ג ואונקליות של ברזל היו בהם, וכל מי שאין לו מקום לתלות, היו שם מקלות דקין חלקין שהיו מניחים על כתף ב' ב"ה ומפשטינן.

יד' שחל להיות בשבת ר"י אמר דהיו נותנים ידי זה על כתף זה ומפשטינן, והיינו קודם שהתירו את הכלים פ"י

דמתחילה אסרו את כל הכלים משום מוקצה [כלב' ג' כלים] ואח"כ התירו, וכן **קנים** שנתנו במערכת לחם הפנים בין חלה לחלה להפריש שישכם הרוח ביניהם, ולא יתעפשו, ותנן דלא סידור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת, אלא נכנס בער"ש ונטול את הקנים, ונותן את הקנים במבוי, והיינו קודם להתרת כלים.

פ"ה ה"י

ההנשך סדר הקרבת קרבן פסח, קרעו והוציאו את אימוריו ונתנם במגס קערה, והקטירים ע"ג המזבח בגמ' פ"י דלא איהו, אלא הכהן הראוי לו מקטירם.
הטעם דלא היה מפשיטו ומוציא את אימוריו אלא לאחר זריקה דכ' ”ויז ממנו מזבח שלם ואף בדבוכים כו: כן” פרסי' על האי דינא, אפשר דלכתחילה בעי שיהיה שלם.

כ' ג"פ לשון הקטרה 'והקטירו אותו' הכשר ולא הפסול, 'והקטירו שלא יערב חלביו' של קרבן אחר בחלביו, 'והקטירים כולן' כאחת כל הקרבן כאחד, וק' דבמתני' משמע דכולן אכ"ז, א"ז מ'ק' קארא דמשמע והקטירו כל חלבי השלמים ואפי' מכמה זבחים, וצ"ל דדוקא במגס לא יתערבו.

ישיבה בעזרה, ער"פ שחל בשבת שלא יכלו לצאת עם פסחיהן יצאה כת ראשונה וישיבה בורא הבית ומשטע דברה הבית שרי לטלטל אף חוץ לסורג, [וצ"ע על הראש"ש פ"ב דמדות מג"א], ושמא משום דאין שבות במקדש, כת שניה בחיל לפנים מהר הבית וקודם לעזרת נשים, והשלישית עומדת במקומה, ובחשיבה יצאו וצלו את פסחיהן, והטעם ”לפי ישוב לר"ח לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, וי"א בשם ר"ל דאפי' למלכי בית דוד, והא דכ' 'ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וגו' י"ל דסמך עצמו לכותל וישב לו, וי"מ דלא ישב כפשוטו, אלא יישב עצמו לתפילה יישב דעתו והכין עצמו, ויכוין דאין ישיבה בעזרה, י"ל דכת שלישית עמדה במקומה ולא ישיבה].

אלו דברים

פ"ו ה"א

אלו דברים בפסח דוחין את השבת, שחיטתו, זריקת דמו, מיחיו קרביו, והקטר חלבו.

מנין דפסח דוחה שבת, פעם אחת חל ער"פ בשבת ונעלמה הלכה מבני בתירה האם פסח דוחה את השבת, וקראו להלל שבא מבבל ושימש את שמעיה ואבטליון, דאפשר שיש ממנו תוחלת תקוה, ואמר להם דדין פסח כדיון שאר קרבנות דדוחין את השבת, דהלא יש ק' תהלי' בשנה, פ"י תמידיו"ב תמידיו"ל שבתות השנה, אבל לא חשיב מוספי שבתות שדבת קא גרים, ואיכא דתני דמנה גמ מאתים, והיינו תמידים ומוספי שבתות ד' כבשים כל שבת הרי מאתים, ואיכא דתני ג' מאות, דהיינו תמידים ומוספי שבתות ויו"ט ור"ח ומועדות שחל בשבת מוספי ר"ה עם ר"ח א', ותג ראשון ל', ושמיני עצרת י', ופסח עוד יא' וב' ר"ח הרי צד', ואם עצרת בשבת יש יותר ממאה.

מה ושאלו להלל מנין דאכן כן, ואמר הלל **היקש** מתמיד דדוחה שבת דהוי קרבן ציבור וה"נ קרבן פסח, ודחו לו דשאני תמיד שיש לו קצבה שבא תדיר וכן דחי את שבת, וממנו תמיד שאין אייביים עליו ושליטן כרת, ק"ו לפסח תמידיים על אי עשיותו כרת, ודחו לו דשאני תמיד שקק"ד משא"כ פסח שהוא קק"ל, **ומג"ש** דכ' בתמיד 'מועדו', וכ' בפסח 'במועדו', ודחו לו דאין אדם בג"ש מעצמו, דאי דרש"י ה"נ דרשי בגד עור דמת מנע עור דשרץ ונמצא המת מטמא כבעדשה והשרץ באהל.

ר' יוסה אמר דאדם דן גז"ש מעצמו לקיים תלמודו מה שקיבל מרבו, אבל אינו דן מעצמו לבטל תלמודו, ור' בון אמר דק"ו דן מעצמו אפי' לבטל תלמודו, אבל גז"ש לא, ולכך פורכים ק"ו אבל לא גז"ש דלא אמרה אאי"כ נתקבלה כן מסיני, [א.ה. יש לעי' האם ר' יוסה פליג ביה].

אף שהיה הלל יושב ודורש לא קבלו ממנו, עד שאמר יבוא עלי שכן שמע משמיעה ואבטליון ואינו דורש גז"ש מעצמו, ויש יתורו לנשיא, וקיתנתם בדברים שלא ידעו דפסח דחי שבת לפי שלא שימשו לשני גדולי עולם שסעיה ואבטליון, וכיון שכן נעלמה ממנו הלכה **כיצד יביאו הסכין** נביאלי הביאו מער"ש, ואמר הלל הניחו ישראל דאם אינם נביאים אבל הם בני נביאים, ומיד כ"א הביא הסכין בגיות הטלה ובקרני הגדי' ונמצא דהבהמה נביאה את הסכין, וכשראה שעשו כן נזכר דשמע כן משמיעה ואבטליון, [ואמרו דכל תורה שאין לה בית אב אינה תורה אי לא דנזכר הלל ששמע כן], וש"מ דתליית סכין אינה עבודה בקדשים אף דנאסר בהם עבודה דכ' לא תעבדו בבכור

שנח' וליפלי' מינה לפרה אדומה, דנאסרה בעבודה דילפי' לה מנח' עורפה דכ' בה 'אשר לא נזכר בה אשר לא משכה בעול' דתני בה רכב עליה פסולה, וכן אם נשען או נתלה, או עבר בה נהר וכן קיפל עליה המוסירה או שנתן טליתו עליה, וש"מ מטיפא דהתם גבי פרה דכל עבודה שהיא לצורך קדשים אינה עבודה דתני סיפא עשה לה סנדל לרגלה בשביל שלא תחליק, או פרס טליתו מפני הזבובים כשרה וכו'.

מחיצת בוי"א בשבת, אין להוכיח מהא דלא התיר הלל עי"י 'חולה' פ"י מחיצה של ב"א ד'חולה' אסור, כיון דאפי' אי 'חולה' שרי שמא כשם שנעלמה מהלל הלכה דשמעיה ואבטליון, ה"נ נעלמה ממנו הלכה ד'חולה'.

הטעם שנעלמה הלכה מבני בתירה, וממחת כן מינו את הלל לנשיא, אף דאין ב' שביעיות היינו יד' שנה שאין בהם יד' ניסן בשבת וא"ש שלא זכרו כיצד ההלכה, [ולקביעות שלנו יש פעמים כן שנה שלא חל ער"פ בשבת ואפשר דהני' היא ג' שביעיות, וע"ע ביפ"ע עריקין], י"ל כדי ליתן גדולה להלל.

בי"ד שלמטן נוהגין בכבוד שלא ירבו המחלוקות בישראל ואמרו דשלשה **הניחו כתרן בעוה"ז וירשו עוה"ב** וינתן בן שאול דאמר לדוד אהה תמלוך על ישראל ואני יהיה לך למשנה, אע"פ שהיה בנו של שאול, **אלעזר בן עזריה** אחר שמינונו לשאת תחתיו כתריו והואמר לר"ג כמבואר בברכות, ובני בתירה הגי', **ויש שניח דאין לשנות ליתונן** בן שאול לפי דאפי' הנשים שאחורי קורת האריגה יודעות שדוד עתיד למלוך, וכן אין לשנות לאבי"ע לפי שהתנו עמו מראש שיוכלו להחזיר הנשיאות לר"ג, עוד שנו ר"ח **דציפורין** שהניח שרתו ומינה את ר' מנא.

ר' יהושע בן קבסיו אמר דכל ימיזי היה בורח מהשררה, ועכשיו נכנסם מי שמוציאם בקומקום הזה הוא יורד לו, כן פ"י כמה הקומקום שמחזימם בו מים והאדם נכזה בו ופוצע בו, כן הוא יורד לו, וחז"ל דר"י בן קבסיו היה רוצה בשררה, אלא רצה שלא ירד מי שיקדש שם שמים פחות ממנו.

מזו ג' דברים שעלה עליהן הלל מבבל לדעת אם כיון אל ההלכה, דכ' בנגע הנתק 'נורפא הנגע **טהור הוא'** וכ' 'וטהרו הכהן', דאינו טהור עד שיאמר הכהן טהור על נגע טהור, אבל לא מהני שיאמר טהור על טמא, וכן דכ' **”חובבת פסח לה”** וגו' **צאן ובקר”** וכ' מן הכבשים ומן העזים **”ששת ימים תאכל מצות”** וכ' **”שבעת ימים תאכל מצות”**, דששה ימים מתבואה חדשה, וז' ימים מוחדש ומהישר.

עוד עלה הלל מבבל לברר דאם יהיה השרץ ביד אדם אפי' טובל בשילוח או במי יבאשית אין לו טהרה עד שישליך השרץ בידו ומיד טהור.

מיחיו קרביו ינקיו וקינוח קרביו דוחה שבת, והטעם ד"כל פעל ה' למענהו' שלא ישהא דהוא כנוטל אימורין מזבח מנוול, ומטעם זה אמר ר' ישמעאל **דאפשר עור הפסח דוחה שבת דחי** שלא יאמר לנוול דלפני ששוטלים ממנו אימורים, אבל לר"י בנו של ר"י בן ברוקה מפשיט את החזה ונטול את האימורים ואין לחוש לנוול כיון דהופכו ואין התקן נראה.

ר' יוחנן אמר דמצינו דס"ל דעבדי' **מן המובחר ולא מובחר מן המובחר** ר' ישמעאל במנחות דהעומר היה בא בשבת מג' סאין וסאין אלו מה' סאין כבחול, אע"פ שהיו נוטלים ממנו רק עומר, ולא היו מביאין בשבת מה' סאין דהוי מובחר מן המובחר, וכן ר"י בן ר"י בן ברוקה דלא אחיי להפשיט כל העור, ור' ישמעאל דהתיר להפשיט את כל העור אף דמודה דאין מובחר מן המובחר י"ל דס"ל לכל העור חשיב מן המובחר, ו**אצלית"ק** דאי ר"י בן ברוקה דלא התיר מובחר מן המובחר מ"ט מפשיט עד החזה ולא קורע מוציא את המובחר וטעי' דהתיר אף מובחר מן המובחר, כיון דל"ל דלעולם ס"ל ולא תהיה מובחר מן המובחר וטעמא דר"י בן ברוקה משום דס"ל כר"ש דהנה הגורד בעץ והי תולדה דממחק הקודח והקוצץ, **לת"ק** חייב הדעושה מקצת המלאכה ככולה, ולר"ש אינו מתחייב אם לא עשה כל צורכו, דר"ש לא עבד מקצת המלאכה ככולה.

תיקון המלאכה, **לרשב"ג** המכה בקורנס על הסדן חייב מפני שהוא מתקן מלאכה פ"י שישנה כן בשעת מלאכה ונמצא מאמן דיו, אבל נטל מגל לקצור פטור, דשאני הכא דמרגיל עצמו האם ליתן מכה גדולה או קטנה, וכר' יהודה דהשובט מכה על חוסי השתי, ומקטקט מכה על חוסי הערב שלא יאז מתוח מידי חיי"ב מפני שהוא מתקן את המלאכה, וה"ו הני תיקון מלאכה.

הקטר חלבי הפסח דוחה דוחה שבת, חגה כ' ‏לא ילין חלב פסח עד בקור, ואמר דא״ל דאיייר בחגיגה הבאה על פני חסין כיון דאין מקטירין חלבי חול ביו״ט וילפי׳ בבבלי דכ׳ עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו״ט, ואמר ר׳ יונה לר׳ אבהו דא״ל דאיייר בער״פ שחל בשבת כיון דאין חגיגת יד׳ קריבה בשבת, אלא י״ל דלא דייק דעד בוקר קריבים ולא הקריבהו מבעו״י שלא יבוא לידי בל תלין.

בל תאחר עובר ברגל עצמו, ואילע״ה הלא אין מביאין גדרים ונדבות ברגל, ד״ל דבעי להקריב מבעו״י כדי שלא יעבור אח״כ, והטעם דעדיין חשיב זמנו דהלא אם עבר והביא ברגל כשר וכע״ז אמרו שיביא בבוקר כדי שלא יבוא לידי בל תלין.

מַז מלאכות בפסח שאין דוחין את השבת, צלייתו והדחת קרבינו, ואף דתני כבר לעיל בחשיכה יצאו וצלו את פסחיהן, קמ״ל ממשנה יתירה, דשלושל לתנור אוסר ואף שלא נצלה אלא משתחשך, ועי׳ רש״ש שבת ע. א״ב שנה צלייתו אב הרכבתו חוץ לירושלים, והבאתו מחוץ לתחום דלא אלו [א.ה. וליפ״ז אי ר״א להלן לא פליג בצלייתו, וכי״ל דאליבא דר״א מהו צלייתו משום שלשול לתנור, וצ״ע], מ״מ חוץ לעזרה שרי להוציא משום שבות שהתירו במקדש דירושלים כיון דדלתותיה נעולות בלילה הוי כרמלית, וליכא אלא שבות.

הרכבת הפסח והבאתו חוץ לתחום וחתיכת יבלתו, לת״ק אין דוחין, **ולר״א** דוחין, ובה״ז הו״ה תתבאר דעת ר״א.

הא דתנן דלת״ק אין מתחבין יבלתו של פסח, **וּמַאֲיֵד תַּנּוּ חוֹתְכִין יַבְלַת בַּמִּקְדָּשׁ** משום מום בקרבה, וכיון דעביד ביד לא הוּא מדרב, אלא משום שבות, ולכן מביניה לא יוחתון, ו**בבלי** אף במקדש אוסר וזו דקרבנות ציבור דוחין שבת, מ״מ חתיכת יבלתו אינה דוחה משום דאפשר לעשות עירוש׳, **וְיֵאָדָהֶם מִשׁוּם קִלְקוּל פִּיִּסוּס** פ״י מחנ״י בחתיכת יבלתו של כהן, ואי לא יחתכו, יצטרכו פייס חדש והיינו כשהפיסוס קודם שנמצאה היבלת, **וְיֵאָדָהֶם כֹּאן בַּנִּסְכָּה כֹּאן בַּשְּׂאִינָה** נפרכת ומחנ״י ביבשה כ״כ שמואלא מתפוררת, **וּר״ש בן יקים** אמר כֹּאן ביבשה כֹּאן בלחה פ״י אפי׳ עתה אינה נפרכת אלא סופה נפרכת, א״ל היינו נפרכת ואינה נפרכת וחד וחד נקט בלשון אחר, **וּרַיב״ת תי'** לעולם בלחה כֹּאן ביד כֹּאן **בבלי**, **וְיֵאָדָה כֹּאן בַּלְחָה**, והתם אינו צריך לדם דלר״י להאן חייב קר כבה״ג דצריך.

כל המקלקלין בשבת פטורין חוץ מחובל ומבעיר ילפי׳ בשבת מדבעי קרא למישרי מילה, ומדאסר הבער בבת כהן, לבר כפרא אפי׳ א״צ לאפר ודם [והו״ס ס״ל לר״ש בן יקים ולכן לא מוקי בלחה, כלן דאי בלחה חייב משום חובל בין ביד בין בליל], **ולר״י יוחנן הוא שצריך לאפר ודם** דס״ל דמצל מומר פטור, ולא שייך חיוב אלא בצריך לדם או אפר והיה מתקן אצל אחריס, [והו״ל ס״ל לרבי״ח דמתני׳ אלא בלחה וכוון דאיי״צ לדם לא הוי חובל, וכן אין בחבלה מצוה דנימא תיקוני גברא לכך פטור, ומה שהקרבן מוכשר לחיות קרב לני תיקון, וכן ההבחינה עצמה אין בא תיקון לבר דמי למילה, דשאני מילה שיש בה חיובה, ויעוי׳ בסוגיא בעירובין דנתבאר באופ״א בדין צורך מצוה וצריכה לגופה, והפי׳ דהאט עולה עם הסוגיא בשבת פ״ה ה״ג, אלא דיש לבאר מ״ס חובל וצריך לדם חשיב תיקון, ולפי׳ מחובל לצורך קרבן, וי״ל דס״ל דבעי לצורך גופו וגופה, ועי׳ שבת צד: עז״ע].

הבאתו חוץ לתחום אינה דוחה את השבת, וש״מ דכאמרו **בשם ר״ש בן לקוניא** דלוקין על תחום שבת מד״ת, דכ׳ **שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו** ביום השביעי׳ ואף דכ׳ בלשון **אמל**, ולא כ׳ לא מ״מ לוקין עליו כמו דלוקין׳ וכן **אל תאכלו ממונו נא**, **אבל לר׳ חיים רובה** אין לוקין עליו דאין בשבת אלא סקילה וכתר, ואף דהוכיחו לו מ״אל תאכלו ממנו נא׳ דלוקין במקום דחתיב **אל׳ והכא כ׳** אל יצא איש ממקומו מ״מ נשאר בשמועתו.

הק׳ דחתיכת יבלתו הוי שבות ואפי׳ בכלי אינו אלא שבות, ומ״ס אין דוחה את השבת, הלא אין שבות במקדש, כדמצני דהתוחן ציפורינו זו בזו או בשיניו, ר״א מחייב ולחכמים אינו אלא שבות, וס״ל לגמ׳ דאף בכלי לחכמים הוי שבות ונקטו שיניו להודיע כוחו דר״א, ואכן ר׳ אבהו אמר בשם רבי״ח **אלא תני אלא ההרכבתו והבאתו** ומשום דחתיכת יבלתו דוחה שבת מחאזר ושבות אינה, אבל צ״ע דהק׳ לעיל בדין חתיכת יבלתו ורבי״ח אוקי דמתני׳ מיירי בכלי, ומבאר דתני לא, ועוד צ״ע איך יפרש רבי״ח למתני׳ דעירובין א״כ בכלי כֹּאן וכֹּאן אסור, והוא מבואר בגמ׳ דכל שהוא שבות שרי, ולקמן ר״ע קרי ליה שבות, וצ״ל דהיינו לש׳ דר״א, הגה נמצא דלא שנה רבי״ח לחתיכת יבלתו אלא משום דס״ל דחכמים פליגי אף בכלי, אבל אי מודים לר״א בכלי אין חתיכת יבלתו שבת, **ואילע״ה ק׳ דרבי״ח גופיה פ״י למח׳ ר״י וכתומים נדח׳ כשהנא** לציפורניו שלו, אבל אם נטלו אחר אף ר״א מודה דליכא

חטאת, לפי שהן מאוסין ואין נוטל יפה יפה, ולכא״ו זבח חשיב כאחר, אבל י״ל דכ׳ **זבחי׳** ולא שייכא מאוס אצל גבוה.

הזייה טמא מת בשביעי שלו, הוי שבות וס״ל לר״ע להלן דאינה דוחה שבת, והטעם דאינה דוחה את השבת, לפי שהיה בזובח ולא בזבח, אבל לר״ז אין לחלק בין זבח ולזובה, דאמר ר״ז דרק בר קפרא תמה דיש לחלק אבל ר״א לא קיבל לחילוק זה מר״ע להלן.

פ״ה ב״ב

מַח דעת ר״א דמכשירי מצוה דוחין את השבת, ר״א הוכיח ש׳ דמכשירי קרבן דוחין את השבת בק״ו משחיטה האסורה בחולין שהיא אב מלאכה ובפסח דוחה את השבת, ור׳ יהושע השיב לו דיו״ט יוכיח שהותר במלאכה ואסור בשבות, אבל השיב ר״א דאין להוכיח מרשות למצוה.

אילה״ק כיצד עונג יו״ט הוי רשות, והלא אמרו המחלל את הקדשים מפגל ומטמא והמבזה את המועדות שאינו מכבדו כראוי, והמפר בריתו שפושט בערלתו לכסות הטירה ונראה כערל והמגלה פנים בתורה העובר על ד״ת כפרסה״א **אין לו חלק לעוה״ב**, כיון דאם רוצה אינו מבשל ויכול לענג את היו״ט במאכל ומשתה.

הנה בתשובת ר״א דשאני מצוה מרשות, יכל׳ ר׳ יהושע להשיב דחגיגת יו״ט תוכיח דהתירו מלאכה ואסרו שבות, אך ר״א יכל להשיב דשאני חגיגה שאין חייבים עליה כרת משא״כ פסח דחייבים כרת, והא דלא השיב כן י״ל דעשירין היו בתשובות ונקט אחר מניניה, ואם לא תועיל ישיב עוד, אא כדאמרו בלשון אחר דנקט חד מב׳ תשובות.

פ״ה ה״ג

תשובות ר״ע לר״א, יג׳ שנה ר״ע נכנס אצל ר״א ולא הכיר ר״א במעלתו שלא היה משיב לפניו כלום, ואמר ר׳ יהושע לר״ע **הלא זהו העם אשר מאתו בן צא נח עתה והלחם בן**, ותחילת תשובתו ר״ע לר״א דאין מכשירי קרבן דוחין את השבת מהזייה שהיא מצוה כפי שייתאר והיא שבות ואינה דוחה את השבת, ור״א אמר דבהא גופא דן, דאם שחיטה שהיא אב מלאכה התירו ודאי דהתירו הזייה שהיא שבות, ואמר ר״ע שטא איפכא ואף שחיטה אינה דוחה, [ומה דר״ע אמר שטא איפכא אף שהיה תלמיד ר״א י״ל כיון דר״א דן בהלכה זו שאלו ר״ע כן, ובבבלי פ״י דאיתעקב לר״א גמרי ופי׳ בבבלי דר״א ס״ל דהואה לא דוחה שבת אף דמכשירי מצוה דוחין את השבת, כיון דאין הגברא עצמו חזי], ואמר ר״ע דלא פא לעקור לר״כ **המפסד׳** בין בחול בין בשבת, אלא אלו קבועים כשחיטת הפסח.

דך רחוקה שנמצא שם אינו חייב כרת. **לר״ע** מהמודיעית ולחוץ וכמידתה לכל רוח, **וּלר״א** מאסקופת העזרה ולחוץ, ואמר ר׳ יוחנן דה״מ דפט׳ ר״א, מכרת אבל אם נשחט עליו יצא די״ח אף הדואו חוץ לעזרה ואי״צ לעשות פסח שני, והוכיחו כר׳ יוחנן מהא דהשיב ר״י **לדזייה** הוי מצוה והלא אין בחייה מצוה, כלך צ״ל דאיייר ביד׳ שחל בשבת ואינו יכול להוות ולאכול בערב את הפסח, והיינו דקאמר שהייה מעכבתו ממצוה, דאינה דוחה את השבת, ונמצא דאי אמרי׳ דכל שהוא חוץ לעזרה אינו עושה פסח הלא אף בחול לא יוכל לאכול בערב [דסביר׳ אינו נכנס לעזרה אלא לאחר הערב משמן], ומצא דהדייק אף בחול מעכבתו ממצוה, ויש שדחו דאיייר במצורע שחל שביעי שלו ב׳י ב׳י שחל בשבת דאילו היה חול היה מזה ונכנס למחרת לעזרה, אמנם מצינו ברייתא כפ״י הראשון דר״ע הוכיח מןוה השביעי שחל ב׳י שחל בשבת, ואמר ר״ז בן פזי דאתאי **כמ״ד** מאיסקופת ירושלים ולחוץ, י״מ דהק׳ על ר״י בן פזי כיצד ר״ע דס״ל מאיסקופת ירושלים הוכיח לר״א דס״ל מאיסקופת העזרה, הלא אין משיבין דבר שמחוץ לירושלים דלבר שתני **ירושלים**, אבל יוחר ניחא לפרש דר״י בן פזי סיים לדבריו דתני דהברייתא ס״ל אליבא דר״א היינו מאיסקופת ירושלים אין משיבין מדבר שמחוץ לירושלים לתוך ירושלים.

מַט מכשירי קרבן בשבת, לר״א דוחין את השבת כקרבן, **וּלר״ע** אין דוחית את השבת, והוכיח ר״א מאימורי ציבור דאפשר להקטין במו״ש ודוחין את השבת, ואמר ר״ע דאין להביא ר״א למכשירין שאחר שחיטה שדחתה את השבת, למכשירין קודם השחיטה שלא דחתה השחיטה את השבת, עוד דחה ר״ע דשאני קודם שחיטה דאם ימצא הזבח פסול נמצא דוחה בלא שחיטה, וכן הא דפליג ר״ע גבי מילה היינו משום דשמא יחלה התניקו ונדחיתו מילתו, עוד אמרו דלוקין קרבן עצמו ס״ל לר״ע דחתי שבת, אבל אי נפיל מזבח אין מתקנין אותו בשבת דמין מזבח ראוי לבנות מאתמול וימועד׳ כ׳ גבי פסח

ואל במזבח, וכדנח׳ ר״ע ור״א בהזייה של שביעי שזמנה בערפ׳ שחל בשבת, דר״ע אוסר דמין הזייה ראויה מאתמול, [וכע״ז] בנולדה לו יבולת בשבת, דמין יבולת ראויה לחותכה מאתמול].

פ״ה ד״ד

חגיגת ארבעת עשר, הבאה עם הפסח כפי שיבואר, באה בחול ובטירה ובמועט שהפסח מועט לבני החבורה, אבל **אין מביאין אותה בשבת ובטומאה** דאין חגיגה זו דוחה שבת וטומאה, וכן אין מביאין אותו במרובה שהיתה החבורה מועטת ודי להם בפסח אחד.

ממה היו מביאים חגיגת יד׳ וכמה זמן נאכלת, מהצאן בקר כבשים ועיזים זכרים ונקבות, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.

אף **מהמעשר** היו מביאים, וש״מ דחגיגה זו רשות, דאין חובה באה מהמעשר אלא מהחולין כדרש׳י במנחות.

הטעם לחגיגת יד׳, כדי שיאכל הפסח על השועב, ולכן לא יבוא לידי שבירת עצם אבל אי לא אכיל חמישה חישי׳ דמתוך שהוא רעב יבוא לשבור עצם, וכ׳ עצם לא תשבור בו׳.

חגיגה הבאה עם הפסח מתבערת עם הפסח ואף דנאכלת לב׳ ימים ולילה ואילו הפסח נאכל עד חצות, י״ל דאיייר כשעולה עם הפסח על השולחן וחישי׳ שנתערב עמו על השולחן, וכן כל התבשילין העולין עמו על השולחן מתעברין עמו, וש״מ דהרוצה לאכול **בשר** אחר גבינה צריך לסלק מהשולחן אף את הפת שנאכל עם הגבינה.

פ״ה ה״ה

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת וסבור דשרי שלא לשמו כדיו שחיטתו לשמו, חייב חטאת שחילל שבת בשוגג, דהפסח ששחטו שלא לשמו פסול, והיינו ביודע שהוא פסח ושחטו לשם שלמים, אבל הסבור שהוא שלמים ושחטו לשם פסח, **לר׳ מנא י**ש בעשייתו מצוה קרבן כשר הוא, **וּלר׳ יוסה** אין בעשייתו מצוה ואי שוגג הוא, מביא חטאת.

י׳ לר׳ מנא הוכיח כש׳ מדתניא דאילי ציבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים עלו לציבור לשם חובה. **שאר הובחים ששחטן פסח** אם אינם דראויין לפסח חייב, ואם דראויין לפסח כגון שה בן שהה של משום ששחטו לשם פסח, ומתוך שטרוד טעה ולא נזל שהקדיש לשם דבר אחר, **לר״א** חייב חטאת, **וּלר׳ יהושע** פטור דטעה בדבר מצוה אינו חייב עליו קרבן, דלא דלמי לעי״ו הדוקטול כל החטאות לעי״ו דכ׳ **ותורה** אחת יהיה לכם וגו׳, אמנם אם אינו ראוי לפסח הוי שוגג ולא טועה, **וזאם** היה יודע שהוא שלמים וסבור דאפשר לשנות לאל **פסח**, **לר׳ מנא י**אין בעשייתו מצוה וידוע שהם שלמים **אם** דשגג בדבר הלכה, אבל אינו טועה, **וּלר׳ יוסה** יש בעשייתו מצוה וסבור דעביד מצוה לכך חשיב טועה, ובגמ׳ בבלי ת״ק דאי אף הוא הוי טועה מ״ס לא פטר מבחתי אלא בזהבים הראויין לפסח, ודבעת היירו״ל דס״ל דלא הו״ל לטעות שבידו לעוקרו אלא בראוי לפסח, **וּמסתברא** כר׳ **מנא** בקמייתא במח׳ דסבור שהם שלמים ושחטן לשם פסח ונמצא שהוא פסח, ובאחריתא המח׳ בה״ל כר׳ יוסה.

ראיות ר״א ור״י בשאר הובחים ששחטן לשם פסח, **ר״א** הוכיח כש׳ דראוי לפסח ששחטו לשם פסח חייב דאם פסח שהוא לשמו ושינה את שמו חייב כג״ל ברישא, ודאי שזר זבחים שהם אסורים לשמן ושינה את שמן חייב [ואמרו בני הישיבה דיכל ר״י להשיב דשאני שלמים דדרכן להתחלף משא״כ פסח ולא היה לו לטעות בכך], **ור׳ יהושע** דס״ל ראוי לפסח ששחטו לשם פסח פטור, השיב לר״א דשאני פסח ששינה את שמו דבר אסור, אבל שזר זבחים ששינה דבדר המותר דמותו לשחוט פסח בשבת, [ואמרו בני הישיבה דיכל ר״א להשיב דהרי פסחו של ראובן ששחטו לשם שמעון ששינה מדבר המותר למותר והיה לר״י לפטור והלא ודאי דחייב], ואף דר״א אמר דאימורי ציבור תמידין ומספיין ויכוזו שהם מותרים לשמן והשוחט שאר זבחים לשמן חייב, **מ״מ** אמר ר״י דשאני אימורי ציבור שיש להם קיצבה שמספרן קבוע ולא היה לו לטעות ויתבאר עוד פ״י בהמשך, **וּלר״מ** השוחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור פטור ולידעיה אין להשיב מאימורי ציבור.

דעת ר״מ, לר״מ דהשוחט לשם אימורי ציבור פטור, **ואמר ר״א** דהשוחט עגל לשם פסח פטור מקרבן, אף דאין עגל לפסח, מ״מ הוי טועה בדבר מצוה [ועי״ה בהמשך בדיעת ר׳ יוחנן בעגל ששחטו לשם פסח אליבא דרמ״], וש״מ דאפי׳ דבר שיש לו קיצבה כאימורי ציבור, ואפי׳ דבר שיש לו להתחלף כעגל לפסח, ומ״מ **בעי** שיהיה **בעשייתו מצוה** כגון השוחט שלמים או עולה לשם פסח דעביד מצוה, אבל אי שחיט בחולין לשם פסח ל״ח טועה בדבר מצוה, [א.ה. יעוי״ לקמן נב: בדעת ר״א המח׳ בעי שיהיה בעשייתו מצוה אליבא דרמ״].

גדר דבר שיש **בעשיית מצוה** **לר"מ**, **לר"ל** ולר"מ בעי יש בעשייתו מצוה כגון יבמתו נדה שבא עליה וקיים בה מצוה, ולר' יוחנן ס"ל לר"מ דאפי' ב' שיפודים של בשר שחווה ושל נותר וטעה ואכל של נותר פטור אף דאין בעשייתו מצוה.

נא אילה"ק על ר"ל מדתנן דהו לז ב' תינוקות למול ושכח ומל את של אחו השבת בשבת, **לר"א** חייב, **ולר' יהושע** פטור, והלא אין בעשייתו מצוה, כיון דייל דלמחר יש בעשיית מצוה.

ר' יוחנן אמר דתנא דמתני' דב' תינוקות **כר"מ** דטועה בדבר שעשייתו מצוה פטור דמשמע דדוקא שלא עשה מצוה, אבל אם עשה מצוה והיינו שהגיע זמנו למול פטור, ודבר שאין עשייתו מצוה **מח'** ר"א ור' יהושע, **אבל לר"ש** דבר שעשייתו מצוה **מח'**, ודבר שאין בעשייתו מצוה חייב עליה, ויתבאר לקמן בדעת ר' יוסי בטועה בדבר מצוה.

ר' יוחנן פליג על ר"א לעיל דר"מ פטר אפי' בעגל, וס"ל דלא פטר ר"מ אלא בשניה של תמים, ובן שנה, ושלמים, וראוי להשתנות לשם פסח, וש"מ דפטר ר"מ אפי' דבר שאין לו קיצצה לאפוקי השוחט לשם אימורי ציבור, ודבר שזרכו להתחלף בפסח ולא עגל, ודבר שיש בעשייתו מצוה לאפוקי חוליו של פסח, (א.ה. ע' בביאור הגרנ"ח שבת קח. דכ' דר' יוחנן קאי על ר"ש).

הפי' בדבר שאין לו קיצצה, **י"מ** דלא נתנה תורה קיצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה משא"ח קרבנות הציבור ולא היה לו לטעות, ונ"מ שאין אתה יכול לעמוד על מניינן ושפיר שי בו כדי לטעות, משא"ח קרבנות ציבור שיוודע כמה הוקדשו, והוכיח ר' יוסי כמ"ד דלא נתנה תורה קיצבה מתינוקות דל"ש בהו אין אתה יכול לעמוד על מניינן.

אי בעי טועה של חד בתרי, וביאור סתירת מתני' דשבת, חסדא אמר דילפי' מתינוקות לפסחים דלדעת ר"ש אינו פטור אא"כ אינז ב' תינוקות דאי תינוק אחד אינו טועה אלא שונג, דה"נ בפסחים היתה חבורה שעדיין לא שחטה.

הנה במתני' דשבת תנן ברישא דהוי לז ב' תינוקות למול בער"ש ובשבת וטעה לכורע חייב, ובסיפא היו לז' תינוקות בשבת ואחר השבת לר"א חייב ולר"י פטור, וילה"ק מ"ט ר"י ברישא מחייב, **ואמר ר"ז דפי' ר' ינאי** ששכח ומל של ער"ש בשבת, **אבל אם מל בשחרית** בשבת את של שבת, אליבא דר' ינאי, **ר"ן** פוטר דאף כבה"ג הוי טועה, **ולר' בא** אף כבה"ג ס"ל לר' ינאי דחייב ר' יהושע, והא דתני ר' ינאי דאיידי כשמל בשחרית דאתי למימר מ"ט החליף, ולקמן יתבאר עוד בסתירת רישא לסיפא, **וצ"ל דר' ינאי אליבא דר"ז פליג על ר' חסדא** הג"ל וס"ל דאם אף אין חבורה של הקרבה פסחה, מ"מ כיון דהקריבו היום היו טועה ואין דלז' נח, **ור"י** איירי אליבא דר"מ, **ור' חסדא** אליבא דר"ש, כיון דאף לר"מ אליבא דר"ח בעי שיוור של חבורה אחת, דהלא לא נח' אלא כסיפא, אבל לא נח' האם בעי שיור.

נב סתמא דגמ' פליגא על ר' חסדא וס"ל דר' יהושע היה פוטר אפי' ליכא חבורה אחת, ולפי"ז אמרו דילה"ס האם הני תינוקות דמתני' דשבת דבר שאין לו קיצצה, ואכ"א אפי' אין לו תינוק אחד למול היה טועה, ואם הוא כדבר שיש לו קיצצה בעי דיהא לו עוד תינוק למול, **והוכיחו** דהוי כדבר שיש לו קיצצה, **מר' ינאי** דתני לרישא וסיפא מ"ט ר' יהושע לא פליג ברישא דאיידי ברישא את של שבת בער"ש דודאי היו כדבר שיש לו קיצצה ולא פטר ר' יהושע בתינוק אחד.

יש שתי' לקו' מרישא לסיפא, דאפוקי מתני' ונח' ר"א ור"י ברישא בהיה לו אחד בער"ש וא' בשבת, אבל בסיפא א' בשבת וא' אחר השבת לכורע חייב.

דעת ר' יוסי בטועה בדבר מצוה, לר' יוסי אפי' אין בעשייתו מצוה, והואיל וטועה בו לשם מצוה פטור, כדאמר ר' יוסי דחוזר אפי' על ציצין שאין מעכבין א' המילה [אבל לרבנן חוזר רק על המעכבין], וכדאמר ר' יוסי דהיוצא בלול ביו"ט שחל בשבת פטור אף דכבר יצא יד"ח משעה שהגביה ומשום דכך היה מנהג אנשי ירושלים, ומהא דאמר ר' יוחנן על ציצין שהם הידור מצוה, ה"נ היוצא בסכין של מילה והיוצא במצה פטור.

פ"ה"ה

אופנים דחייב על שחיטת פסח בשבת, שחטו שלא לאוכליו של למנוייו, לערלים ולטמאים חייב חטאת כיון דהפסח פסול כבה"ג, אבל שחט לאוכליו ושלא לאוכליו,

למנויו ושלא למנויו, למולים ולערלים, לטהורים ולטמאים דכל כה"ג הפסח כשר פטור.

שחט ונמצא בעל מום חייב דהוי שונג, אע"פ ששגג ולא ידע שהוא בעל מום מ"מ לא הוי טועה בדבר מצוה **ואמר ר"א** דקמ"ל לר"מ לעיל ה"ה דאפי' שחט לשם אימורי ציבור פטור, אבל לר"י בהדיא תנן לעיל דשאר הבהים שאינם ראויין ר"י מחייב, וכ"ש בעל מום, **י"א דר"א** אתיא כר"ל לעיל ה"ה דיש בעשייתו מצוה כל דהו, אבל אי לא בעי בעשייתו מצוה, והטעם דבעל מום חייב משום דאין דרכו להתחלף, תק' מ"ט לר"א פטר ר"מ אף השוחט עגל לשם פסח, **וי"א** דאפשר דר"א לא בעי דבר שבעשייתו מצוה, ומ"מ בעגל פטור ובבעל מום חייב, כיון דשאני עגל שהוא דבר שזרכו להתחלף דסדור מתי שחטו, אבל בעל מום לא עומד לשחיטה, ר' יוחנן וכן אמרו בשם ר"ל דמתני' דבעל מום חייב, כר"ש ואיליא דר' יהושע, אבל לר"מ אף שחטו בעל מום פטור כל שחישב לעשות מצוה, [ואף דלעיל הובא דר"א כר"ל והכא אמרו בשם ר"ל, י"ל דר' אימי שאמרו בשם ר"ל לא ס"ל כן].

שחט ונמצא טריפה בסתר פטור דאנוס הוא דהוי' הול' לדעת על טריפה שבחלל שניקב א' מיא' אברים אבל טריפה שבגלוי חייב.

ננ **אנס במנויים על הקרבן**, שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן קודם השחיטה ונמנו על אחר, או שמתו או נטמאו דלא ניתנה שבת להידחות אצלם, פטור לפי ששחט ברשות ואנוס הוא, דלא היה לו לבדוק ע"כ, וע"ע במשך.

המושך ידו מפסח קרב שלמים, **לר' יונה** שלמים כשרים דדמי למותר הפסח, **ולר' יוסה** שלמים פסולים ירועו ועי' שיטתאבו לז' למותר נקובת דקרב שלמים, דהתם איירי באבד ונמצא אחר שנתכפרו הבעלים, אבל משכו ידיהם ראוי היה ונזחה, והא דתני **והשוחט** פסח שמשכו הבעלים את ידן פטור, ולכאז' הוי פטור וכשר דס"ד דטעם הפטור דהוי טועה בדבר מצוה, והא דחייב בבעל מום לפי שאין בעשייתו מצוה משא"כ כשמשכו הבעלים ידיהם דהוי שלמים אף נדשטח שלא לשמו, [ובאמת הן פסולין מצד אחר, דאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים, מ"מ כיון דנמצא עצמו הקרבן כשר, שחטו יש בעשייתו מצוה, ועוד דס"ל לריו' דימא דר"ה הא' דידבע כשר], **אבל י"ל** הוי פטור ופסול וטעם הפטור משום דאנוס הוא וכמו שנתבאר לעיל.

ר' יוחנן אמר דאין פסח קרב שלמים אלא שאבד ונמצא אחר שכפרו הבעלים אבל המושך ידו ירעה עוד שיטתאב (כר' יוסה), והז"נ צ"ל דפטור דמתני' היינו פסול ופסול.

שמואל אמר דכר' שבתאטאת מתה כיצאז בה בפסח קרב גופו שלמים וא' מהחטאות שמתות דהוי חטאת שמתו בעליה, והז"נ פסח שחטו בעליו קרב שלמים, ואף תנן להדיא לקמן פ"ט המפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו לשם פסח לא לשם שלמים, י"ל דאוקי התם במפריש מעות, [ועוד דאוקי פסח דשמואל לא קאמר על מתו בעליו], ואילה"ק **ממתני' דפטור ופסול** דס"ד דמשכו בעלים ידם פסול דומיא דבעל מום, והא דחייב בבעל מום משום דהיה לו לבקור, אבל **י"ל דפטור וכשר**, אמנן ר' נחמן רטא', דהק' על הא דתני לעיל לר' יוחנן ור' יוסה, דמשכחי ידוהי פטור פטור, דלפי"ז אף מתו בעליו פטור ופסול, דתנן פטור על שתיניהם והלא בז' שמואל מבואר דאף מתו הבעלים כשר, ונ"מ דשאני בעל מום בעליו דפטור וכשר, משא"כ משכו ידיהם דפטול דהוי כדחוי בידים, א"כ לעולם פטור ופסול, וכז"ת מ"ט פסול הלא גופו קרב שלמים, י"ל משום **דמתני' כר' יהודה** להלן דאין שוחטין את הפסח על היחיד, ואף דלר' יוחנן אין הפסח קרב שלמים מ"מ מדרת לתרץ מתני' שמואל, (א.ה.) וליפאז השני י"ל דבעלמא הכשרי שמואל, אבל מבמת' איירי דאחר שמת ונחר יחיד, והיינו דתנן **דלר' יהודה** א"י שוחטין את הפסח על היחיד, אלא עד שימנו עליו שנים ופי' לא מקרא, וכיון דאיהו תרי, י"ל דמתני' כשנתמנו תרתי וא' מיד שר, אבל **לר' יוסה** שוחטין את הפסח על היחיד.

אילה"ק כיצד מצינו פטור וכשר, כיון דתנינן פטור ברישא גבי שאר הבהים דשלמים לשם פסח והם ראויין ר' יהושע פוטר, והיינו פטור וכשר, דהני תני' בריש ובהים דשלמים לשם פסח כשר, ולפי"ז סיפא פטור וכשר, א"כ היכן אשכחון פטור וכשר לא דודמייא דבע"מ משמע פטור ופסול, ות' דתני להלן דמותר הפסח קרב שלמים.

שחט בחול ומשכו העובר צורתו ידן או מתו או נטמאו, לר"י כן ר"י בן ברוקה תעובר צורתו וילך לבית הפסול ימתין עד שיפסל בלינה ויהי נותר העונן טריפה, אבל לא ישרוף פסל כדנתניא בתוספתא פ"ו, כל שפסולו בגופו ישרף מיד, אבל בדם ובעצלים דהיינו מחמת דבר אחי' תעובר צורתו ואף הדיו פסול גמור, ובגומא דמתני' פשיטא דמאן שורפין לפי שאין שורפין את הקדשים ביו"ט, והנהו נטמאו ומתו א"כ דחשיבי פסול בעלים, אבל ביה"ק מ"ט משכו הבעלים ידיהם הוי פסול מכשיר קרבן, דאי משכו מחיים הוי פסול בגוף, לד"ח מחמת דבר אחר, ואי נימא לאחר מיתה הלא אין משיכה לאחר מיתה, וצ"ל דאיידי מחיים

וכיון שיש לו רשות למשוך הוי מכשיר ול"ח דחייא בידים, וחשיב פסול בעלים.

כיצד צולין

פ"א ה"א

צליית הפסח בשפוד של רימון ותוחבו כפי שיתבאר, והטעם דבעי של רימון, של שאמרו לוי שכל העצים בוצצין משקין מלבד רימון, ואי איכא מים הוי"ל בשל מבושיל, אבל הק' ממ"נ אם העץ יבש אפי' כל העצים, ואם אינו יבש אפי' רימון לא, אלא שאני רימון מכל העצים שהוא יבש אף מבפנים.

תני ר' יהודה צוליה בשפוד של מחתה, ואף שאמרו לו שהוא ירודת ומרתית ולא הוי צלייה מחמת האש אלא אף מחמת השפוד, ממ"מ כמו שהעץ אינו גשרף אין הרימון רותח, אבל מ"מ אמרו לו דשאני עץ ממחתה דאין חם מקצתו חם כולו.

אופן הנחת הפסח על השפוד, במתני' תנן ותוחבו בשפוד ומתוך פיו עד תני נקובתו וחוליה השפוד בתנור והאש למטה, כיון דתוחב בפיו נמצא עמו בשפוד למטה, והא' חיליק הפסח דידר דם הכרעיים והמעיים דרך חלל שבצואר, אבל אם יעמיד את השפוד שביט השחיטה למעלה ניסך הדם לתוך הפסח ולא מחני ליה צלי, ואיכא דתני דתוחב בתני נקובתו לפיו, והיינו דחוזר והופכז דלא נמצא אוכל עד כ"ה, והנה הטעם תוחב דרך תני נקובתו כדי שיהא ראשו על כרעיו, וכיון דלכאז' חיליק הגדי, י"ל דהופכז אחר שנצלה כדי שיוזב הדם.

נד בני מעיו וכרעיו של פסח, **לר"י** הגלילי נותנם לתוכו בצליה, ולר"ע בתוכו הוי כמין ביטול, אלא חולין אותו חוצה לו תוחב בשפוד למטה מהראש וכורך באופן שלא ישמט.

שעמא דר"י הגלילי דל"ח ביטול, דהוי כירך עבה וחשיב צלי, **א"צ** דכ' ר' ראשון ר' כרעי ועל קרביו, ונ"מ לצלותו בגדי של חולין, עוד נ"מ חתך בשל פסח מהגדי וצלאו דאש שטום כירך עבה מ"ל כרעיים מ"ל בשר, ואי מקרא אינו ראשו על כרעיו, **עוד נ"מ** צלאו בהבל קדירה דאי כירך עבה פסול דכה"ג אין האש שוטט בבלו, ואי מקרא כשר יהיה גזיח"ג, ואף דכ' צלי אש' ודרשו צלי קדירה, ממ"מ הכא אין הבשר נוגע בקדירה ולא נצלה מהקדירה.

משמעות 'עליו רעיל', לכונ' עי' היכא דכ' **עליו'** היינו בסמוך לו דכ' 'עליו מהם מנשה', והיכא דכ' **על'**, **לאבא שאול** סמוך למערכה כדתני לענין הלבונה שהיו מניחים אצל לחם הפנים, ולאבא שאול נותנים ברווח שבין שתי המערכות, והז"נ ס"ל לר"ע דנותנים בסמוך לו, והיינו דכ' ראשו על קרבו ועל כרעיו, **ולרבנן** על גגה של מערכה, והז"נ ס"ל כר"י הגלילי דנתן על הקרבו עצמו.

רבי דס"ל דלחם הפנים אף שנעשה ב' מערכות ש'ו לחמים, מ"מ אפי' עשה יד' חלות פ"י שהניח עוד חלה על ה' חלות, ס"ל כאבא שאול דעל היינו סמוך, דאי בעי ליתן את הלבונה על המערכת מ"מ הכשרי רבי, **ורבי ואבא שאול ס"ל כדס"מ** דב' גמנות דרובת ושרחלון ב' ספחים דס"ל על האמות בגיוינות פ"י אמה בת ו"ט בין אמת בגין בין אמת כלים, וכשהיה נותן ב' לחמים של ה"ט נשארו ב"ט ללבונה, אבל לר' יהודה אמת בת ה"ט לא נמצא מקום ללבונה אלא ע"ג הלחמים.

שמו של פסח לאחר צליה, **לר"ט** תוך בר שיש לו תוך וחיצון, וכריה"ג, **ולר' שמעאל גדי** מקולס לשון כובע נחושת, כיון שהיו תולין מעיו מבחוץ אצל ראשו, וכר"ע כן הגיה הגר"א במכילתא, ויש לקיים לגי' שלפנינו ר"ט כר"ע, ור"י כר"י הגלילי ור"ט היינו מעיו שהיו קובעין בר וכו"ע [מאירי], ור"י קורא מקולס כלומר מכובר שהוא צולחו כאחת [רמב"ם].

אין אוכלין גדי מקולס בליל פסח בזמן הזה כדס"ל לחכמים בפ"ב דביצה משום שדומה לקדשים ויאמרו דמותר להקדיש ולאכול קדשים כחצו, והיינו שצלו את ראשו וכרעיו על קרבן, ואם שלק מקולס א"י גדי מקולס, אבל בליל יו"ט של חג הסוכות וליל יו"ט אחרון של פסח מכניסין גדי מקולס, **ועגל מקולס** מכניסין אפי' בליל יו"ט ראשון דאין פסח בא אלא מהצאז, אמנא ה"מ במקום שנהוג לאכול צלי בליל פסח דכה"ג אסור רק בגדי ולא בעגל, אבל במקום שלא נהוג לאכול צלי אפי' גדי ועקר אין אוכלין.
תודוס איש רומי הנהיג לאנשי רומי שיאכלו גדיים מקולסים בליל הפסח ושוחנו לו חכמים וכי לולי שהיה תודוס אף אתה ראוי לנידו' [דהור"א לפי שהיה שולח מעות לת"ח אבל לא משום שהיה בעל גארופין], ואמרו כל המביא את הרבים לידי קדשים בחוץ חייב נידו'.

אסור לאדם לומר לחברו שיקח לו במעות יְבֶשֶׁר לפסח' אבל מותר לומר **יְבֶשֶׁר לצלות'** אע"פ שידוע שהוא לפסח.

נַה גרף את התנור וצלה בו וצלה מחום שבחלל התנור אף שאין בו גחלים **יִלְהֶ"ס לר"ה** ג' דאי"צ שישילוש האש בכל הפסח, האם מהני, **אבל לר"ה** דבעי ליתן מעיו חוץ גלופו פשיטא דבעי שישילוש האש בכל גופו, **שלא שאלו דילת"א** אף **לר"ה** דעליו אינו נצלה רק מחום האש, אלא אף מחום התנור וראיה דהלא צלייה בתנור על גחלים ממחרת יותר מצלייה על גחלים באויר העולם, **אבל אמרו** דלר"ע פשיטא דלא מהני והתנור אינו צולה אלא שומר על חום הגחלים.

צלי"ה

צליית הפסח באש, אין צולין בשפוד של ברזל שמתחמם מקצתו ומתחמם כולו, ונצלה הפסח מחום השפוד ע"י קצתו החיצון, דכ' **צלי אש** ולא צלי שפוד קדירה ואסכלה ומתכת ולא כל דבר, ואילת"ק דהנה דבפרשת נגעים גבי כ"י יהיה בעור מכות אש וגו' בהרת לבנה' וגו', והיינו ששאינה מורחת דכ' 'והיתה מחית', ולא משתעשה צלקת דכ' **מכות אש'**, אלא אלא וזניה חיה, וככ"י **צרבת המכוה'** שמקומה צור, ותקורם קרום דק כקליפת השום, ותניא התם בספיא דחשבי מחיה לא שחין, ל"ד בנכוה ממואז אלא אף נכוהה התם כומץ סיד ורוחת ונבפסיס ורוחת, ואף דרין טומאה במכוה שוה לשחין, מ"מ ג"מ לצרף חצי גרים מכוה לחצי גרים שחין, ומבואר דאש הוא ל"ד, וי"ל דשאני פסח דשנה לצלות לעכב דכ' וצבליא דאש הפסח, וגו' צלי אש' וכ' כי אש צלי אש, א"י דוקא בפסח אש מעכב, דשאני פסח דכ' **תורה וחוקה'** וכל דכ' **תורה וחוקה'** מעכב כל האמור בפרשה.

דעת ר"ג בתולדת האור לת"ק אין צולין אלא באש כנ"ל, **אבל ר"ג** אמר לטבי עבדו לצלות על אסכלה כלי ברזל שצולין עליו בשר, דס"ל לר"ג דצלי אש לעכב נאמר דוקא בפסח מצרים דכ' בלילה הזה, א"נ דס"ל תולדות האור כאור, אבל כיצד ר"ג עביד מעשה כנגד חכמים שנח' עליו.

הא דכ' **גם צלי אש**, וגם לא תאכלו ממנו נא, קמ"ל **שלא יתבאר באור** שאינו צליה נמורה, והא דכ' **גם שלא לאכול בשל'** דקמ"ל דלא מהני **צלייה אחר ששלקו**, והא דכ' **גם מבושול'** דקמ"ל דלא מהני **צלייה אחר בישול** והחי' דאף בישול שהוא פחות משילק אל מהני צלייה מיד שליקתו, ויותר ניחא לא גרסי' דלא מהני בישול אחר צליה.

מתי נאמר האיסור של נא ושביעת עצם בקרבן פסח, אכל כזית נא מבעוד יום איכא תני חייב דכ' נא ואף שלא בפסח, ואיכא דתני פטור דוקא בשעה שהוא בקום אכול צלי אש, שבר בו **עצם מבעוד יום**, איכא דתני חייב דכ' **ועצם לא תשבר בו**, ואיכא דתני פטור דדוקא בשעה שהוא בקום אכול צלי, ובגבלי דרש דתני **כזית אכל** ונעצם לא תשברו ב' בשעה שהוא ראוי לאכילה יש בו משום ש"ע.

פסח שנגע בחורו של תנור הוי פסול הגוף ויקלוף וישרוף מיד דכל שפסולו מגופו ישרף מיד, נטף מרוטבו על החרס פסול רק משום רוטב הבלוע בו וכיון דהוי ממשיך קרבן טעון עיבור צורה אבל אינו נשרף מיד דאינו פסול מגופו פס קרבן אלא משערייו ודמי לרע הפסח.

נטף שנגע על הסולת יקמוץ את מקומה, וה"מ בסולת ורוחתה, אבל בצוננת מותר דהרוטב תרתיי לסולת דלא אסרה תורה אלא שהפסח צליה מדבר אחר, ובגבלי אמרו דאין לאסור מחמת הסולת שנתחממה מהרוטב כיוון דתחתה גבר.

פ"ו ה"ה

נַן סכו את הפסח שבישרו, **את תרומה** כדתן לעיל בפרק כל שעה, דאף שאין מבשלין את הפסח במשקין ומי פירות אבל סכין ומטבליין בהן, ודין פסח זה חבורת כהנים תאכל, וחבורת ישראל, בזמן שהוא חי תדיחנו במים, וכשהוא צלי יקלוק את החיצון, וה"מ אם סכו, אבל אם הטבילו לא מהני קליפה כיון דנבלע טבא אלא אסור עד כדי נטילה, דחמיא דרוטב דבעי קליפה.

ר' ביסנא הורה דאדם שבישר, שבישר להגדול באש הדולקת **משמן שריפה** פי' שנטמא והוא שריפה, **שיבשל** בישול מרובה ועי"כ פילוט השמן שריפה, [א.ה.י של ע"ה מה מהני בישול או לפלוט האנזה מאש הדולקת ע"י שמן שריפה, וביותר אי נימא דס"ל לירי' דאיסור הגהה משום שריפה הוי איסור דאזי ע"י דר"א תרומות פ"ה י"ו, ושמא יל"פ כבונות ביאור הגר"ח"א דלאחר שנתנה איסור של בעיזן בעין עצים בפת, הקולו בתרומה דהיינו בישול ארוך ויחשב כאילו לא נתנה, א"י דכיון דבישל שוב הוי כלא נהנה].

סכו בשמן מעשר שני לא יעשנו דמים עם בני החבורה לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלים, וצ"ל שהשן פודין מע"ש בירושלים והיינו שלא יקח דמים עבור השמן ויחחלל המע"ש על דמים, והיינו דרך פריון, אבל אי"ל במריה שהענות חולין, כיון דמשמע במתני' דהאיסור מחמת הדשמן

בירושלים, ומכירה אסורה אין חוץ לירושלים ולכן י"ל אין פודין דפדיון שרי חוץ לירושלים אבל לא בירושלים דכ' כי ירבה ממך הדרן ונתתה בכסף'.

פ"ו ה"ד

ה' דברים הבאים בטומאה ואין נאכלים בטומאה דקרבן ציבור דוחה את הטומאה, **העומר** קומץ מנחת העומר שמקטיר והשאר נאכל לכהנים, אבל בטומאה אין השיריים נאכלים לכהנים, **שתי הלחם** שלחן עם כבשי עצרת ונאכלים לכהנים, אבל בטומאה אין נאכלים, **לחם הפנים**, ו**זבחי שלמי ציבור** פי' כבשי עצרת אבל אין שלמים אחרים לצבור, ו**שעירי ד"ח** שהשבר נאכל לכהנים אצל בטהרה, ובגבלי פי' דלא תני שעירי הגללים, וקמ"ל בהני דקרבים אע"פ שאין נאכלים, [וענין מה דאמרו להלן].

שאר קרבנות ציבור גם באים בטומאה תחמידין שבכל יום ומוספי שבת ורגלים, ולא אמרו במתני', דמתני' קמ"ל דאין נאכלים אבל הני קרבים כליל.

שתי הלחם וכבשי עצרת, לר"ע לחם עיקר, ובן ננס כבשי עצרת עיקר, ואילה"ק דלפי"ו איכא ד' דברים הבאים בטומאה, כיון דתניא דמתני' חייש' לתרווייהו.

הפסח בא בטומאה ונאכל בטומאה דמתחילה בא בשביל אכילה פי' עיקר ציוויו לאכילה, וכשהותרה נטמא הותרה אף לאכילה.

מקור לקרבנות הבאים בטומאה, ו"א דילפי' להני דמתני' ממסח דכ' בפסח **מועדו'** ואף כל הקרבנות שזמנם קבוע קרבים בטומאה, ונ"א כיון דלא כ' בכולם 'במועדו', לכך כל חד וחד ילפי' ממקומן, וילפי' להיחר בטומאה דתני רבי לענין היתר בשבת, והיינו דבפסח תמיד כ' 'במועדו' לומר שדוחין את השבת, ושאר קרבנות דאי"ל ללמוד תמיד שוה למקום וממסח שהוא ברכת, ילפי' מדכ' בפרשת פסח **הוא תעשו לה'** במועדיכם', אבל עומר וקרבן הקרב עמו, ושתי הלחם וקרבן הקרב עממן, ילפי' מדכ' וידבר משה את מועדי ה' אל בני", וכיון דקבען הכ' לחובה באים אף בטומאה, ומ"מ אין נאכלין בטומאה דכ' 'והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל', אבל בפסח לא דרשין כן דשאני פסח שעיקר מצוותו לאכילה כנ"ל.

פ"ו ה"ה

זריקה בפסח שנטמא מקצתו, פסח שנטמא הבשר והחבל קיים, **לתנא דמתני'** לא יזרוק את הדם ואף לר"א בדעלמא זורק את הדם אף שאין בשר וחלב, מ"מ פסח שאני דעיקרו עומד לאכילה, ואם נמצא החלב והבשר קיים, יזרוק את הדם, **ולר' נתן** אף אם נטמא הבשר יזרוק את הדם, **דיוצאין בפסח בזריקה בלא אכילה** דכ' 'ושחטו אותו כל קהל עדת בני ישראל', פי' דהזריקה עולה להי ישראל, ועי"כ דאכילה לא מעכבת כיון דא"י שיהא כזית לכאנ"א [א.ה.י]. להוסיף דאף לרבנן אכילה לבסוף לא מעכבא כמבואר בפ"ח ה"ו, אלא בעי זריקה בבשר הראוי לאכילה].

זריקה בשאר מוקדשין שנטמאו מקצתן, אף שנטמא הבשר כיון דהחבל קיים זורק את הדם ואף לר' יהושע דבשאר קדשים אם אין בשר אין דם לפי דהדם מתיא את הבשר, כיון דהדם החלב קיים יש דם, כיון דדם מתיא אף האימורין למזבח, וכן אם נטמאו האימורים והבשר קיים אין זורק את הדם, **וה"ה ס' בנטמא הבשר ואבדו האימורים** דילת"א אבדו דנטמא בשר והחבלים קיימים, והשן דקום משום חלה או אפי' בארז האימורין מ"מ זורק מחמת הבשר, ויסוד הספק תלוי בהא דתנן לקמן ה"ז דהציץ מרצה האם מרצה אף על הנאכלין למהוי זריקה מעליא וחשבי' כיש בשר, ואי"ד מרצה דזרק על הדם, [אמנם לא דהבשר שרי באכילה אלא דהוי כבך זריקה מעליא, והא דתנן במנחות נטמאו נשרפו או אבדו שרייה לר"י פסולה, י"ל דפליגי דזקא בנשרפו או אבדו], ואין **שהיכחו מדותן לעיל** ל' דברים באים בטומאה ואין נאכלין בטומאה ושמעי' דזורק את הדם אע"פ שאין השיריים נאכלים, ואמנם צ"ל דהרביה דזקא ממנחת העומר הקריצהיזי חוקיתה הדם אין שרייה נאכלין, אבל שאר קרבנות ההתם אף דאין נאכלים, מ"מ הלוחים קיימים, אבל דחה ר' מנא דאתאי כר"א דאף שאין שיריים יש קומץ.

נַן טומאת עובדין, והיינו שנשחט ע"י בעלי מומין שאינם טמאים, [ואף בזר שחיתה כשרה], וזורקו טמאים את דמו דילה"ס האם טומאה הותרה ציבור או דחויא בציבור, ולא יאכל אלא בטהרה, **ר' הילא** הוכיח דהציח דכ' 'והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל' וכיון דבשר זה לא נגע בו טמא יאכל לטהורים אבל אילו היה טמא היה הפסח נאכל בטומאה, וי"מ דהספק אי הוי הותרה או דחויא אף בשאר קרבנות ציבור שאינם נאכלים בטומאה ובעי כשהבשר טהור, **ור' זעירא** אמר דהוי הותרה וכיון דהני דהפסח נאכל בטומאה ה"ז נאכל בטומאה, ושמע' דתני ס"ל לר"ז מדמבעי לר"ז בפסח הבא בטומאת דם אבל הכהנים והבשר טהורים, האם נאכל בטומאה והיינו האם כיון

דקרבן יחיד שנטמא דמו אין מתירין לו לזרוק הכא דהוי ציבור מתירין לו לזרוק חטין **א"ו** ד' כיון דאפי' בקרבן יחיד **אם עבר זורק הורצה דמו** דהציץ מרצה, ונמצא דפסח חטין בטומאת דם כשאר קרבנות, ול"ח הבא בטומאה, [והוי בעיאי היינו לעיקר דרין אבל מגזירה כשנטמא הדם אין אוכלין בשר, כדלהלן], ומ"מ ש"מ דפסח שבת בטומאה עובדין דקרבן יחיד אין הציץ מרצה והי"נ חשיבי הבא בטומאה, [ומבואר בירו' דקרבן יחיד שנטמא לא מהני רצינו ציץ לזרוק לכתחילה, והוא דלא כבבלי גיטי נטן. ומנחות כה:].

פי' להוכיח דטומאה דחויא אצל ציבור **מדתני ר"ה** דהנה כ' **ונשא אחרן את עון הקדשים**, ומינה דהציץ מרצה, וקדשים' היינו עון הקרבים דאין הציץ מרצה אלא על בשר חלב ודם הקרבים למזבח, אבל לא על המקריבים שאין הציץ מרצה על כהנים טמאים, אמנם **ביחיד** שנטמאו וקריבים **אם יש לו קרבן** אחר ביאי, ואם אין לו אין מתירין לכתחילה אבל אם אין כהנים זורק הציץ מרצה, ומקריבים ביחיד אף אם אין כהנים אחרים ואף אם עבר זורק הדם אין הציץ מרצה, **ובציבור** אם יש לו מביא, ואם לאו זורק לכתחילה, ומקריבים אף אם יש לו ועבר זורק הורצה ומהא דלכתחילה בעי טהורים ש"מ דדחויא אצל ציבור.

פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה, ה"מ בנטמא הציבור קודם השחיטה, אבל בא בטהרה ונטמא הציבור יזרק הדם בטהרה ולא יאכל בטומאה, **שחט בטהרה ונטמא הדם** יזרק הדם בטומאה ולא יאכל הבשר בטומאה. **ר' לא בשם ר' יוחנן** אמר דרישא דנטמא הציבור אחר שחיטה **כר' נתן** דיוצאין בזריקה בלא אכילה, **ור' ירמיה אמר בשם ר' יוחנן** דאתאי אפי' כרבנו, והדם נזרק ככל פסח הבא בטומאה, והטעם דאין הבשר נאכל כדי שלא יאמרו דאין פסח בא בטומאה ונאכל בטומאה חיישי' דלשנה אחרת יטמא העגלים אחר זריקה ויאכל בשר, אבל הק' דא"כ אף לא יזרק הדם שלא יאמרו ראינו פסח בא בטומאה ונזרק בטומאה, ועי"כ דהברייתא כר' נתן ואינו נאכל מחמת דכל שבא בטהרה מתחילה אינו נאכל, ומ"מ וזרקין את הדם כר' נתן, א"י אינו נאכל משום גזירה, ובזריקת הדם כיון דיוצאין ב' ידי"ח אין לגזור.

אופנים דמודה ר' נתן דאין יוצאין בזריקה בלא אכילה, מודה ר"נ בחולה וזקן, ובחבורה שנטמא העובד שלה פי' דהתנן העובד בה היה טמא, ונדחין לפ"ש, וכן בחבורה שנמצאת ביבולה בעבור.

ה' חבורות שנתערבו עורות פסחיהם, כולן יצאו לבית השריפה דעל כולן יש ספק בעל מום, ולכן אין עולין להקטירה, ופטורים מפסח שני דכיון דד' הביאו פסח כשר, איכא ספק חולין בעורה, יש שסברו דאתיא כר' נתן דמשמע אפי' נתערבו העורות קודם זריקה, פטורים מלעשות פ"ש, והלא בשעה שנתערבו העורות אין הפסח ראוי לאכילה, ועי"כ דאתאי כר' נתן, **אבל אמרו דאפי' כרבנן** ושאני הכא דהוי כספק נטמא בקבר התהום מדרמים חכמים לר' נתן דמהני זריקה ואף שאינו אוכל בשר, כדתני להלן ה"ז דציץ מרצה רציני בקרבן, אבל הגברא שהוא טהור א"י קאי עליו ברכת מ"מ לענין זה מהני זריקת ציץ שפיעל רציני בקרבן וכאילו נאכל וחשבי כאילו נטמא הבשר אחר זריקה, **ולר' נתן זורק את הדם** אפי' נודע קודם זריקה וזרק את הדם לכתחילה, וצ"ע למה זורק לכתחילה הלא א' מהפסחים בעל מום, ותנן בבוהים עט: דם תמיתים שנתערב בבעלי מומין ישפך לאמה.

נַת דעת ר"א ור"י מתי כשרה זריקת הדם, **לר' יהושע** אם אין בשר או חלב אין דם דכ' **אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז וגו'** ובספיא דקרא כ' את דםם תזרוק ואת חלבם תקטיר וגו', ומשמע דבעי בשר וחלב כדי לזרוק את הדם, וכ' **וזרק הכהן את הדם על מזבה** ה' פתח אלה מועד זריקת החלב לריח ניחוח לה' ומשמע חלב אף שאין בשר, עוד תנן התם **שיייר מנחה שנטמאו או נשרפו או אבדו**, **לר"א** כשרה דמקטיר את הקומץ אף שאין שיריים כמו דזורק אף שאין בשר, **ולר' יהושע** פסולה, עוד תנן **קידש הקומץ שלא בכלי לת"ק** פסול, **לר' שמעאל** כשר דלא בעי קידוש קומץ בכלי, **הקטיר קומצו פעמים** פי' של הקטיר ב"א, כשר, ונמצא **לר"א** אם אין דם אין בשר אבל אע"פ שאין בשר יש דם, וכן אם אין קומץ שיריים אבל אע"פ שאין שיריים יש קומץ, **ולר' יהושע** דם ובשר קומץ ושיריים תלויים זה בזה.

מודה ר' יהושע בנטמא חלב ובשר דאם עבר זורק, שהדם מרצה.

פ"ו ה"ו

דין פסח הבא בטומאה, יטמא טהור בציבור, ואפי' היו הכהנים טמאים והקהל טהורים, יעשו בטומאה אף דיחידים שהם טמאים נדחין לשיי כדתנן בספיא.

מה נחשב רוב קהל, לר"מ שביטא שם את מחצית כל שבט אין מביאין פר העלם דבר יש ציבור, אא"י חטאו רוב ישראל דס"ל כל השבטים איקרי קהל, וה"נ גבי פסח הבא בטומאה ומתני' כר"מ, **ולר' יהודה** כל שבט איקרי קהל, ולכן חטא שבט אחר או רובו מביאים פר העד, אבל אפי' חצי כל שבט ושבט אין מביאין, וה"נ בפסח אי נטמא רוב שבט א' עושין כולן בטומאה, וכן מוכח מדכ' שאמר הקב"ה ליעקב קודם שגורל בנימין 'גוי וקהל גוים יהיה ממך' וגויים היינו מנשה ואפרים.

הא ציבור נגזר אחר שבט א', הנה ר"נ סד כר"י דשבת א' מביא פר העד, אלא **דלר"י** שבט אחד גורר את כל השבטים, וכדכ' 'ונסלח לכל עדת בני' פ"י שחטא שבט א' בעי כפרה לכל ישראל דכ' 'כי לכל העם בשגגה' דמשמע כל העם, ו"ל ללמד פרט לתחילה בדודן וסוף בשגגה, ולר"ש אין שבט אחד גורר את כל השבטים אלא רק אותו השבט בעדת פר, כדכ' 'כי לכל העם בשגגה', והא דכ' 'ונסלח לכל מידת בני ישראל', פרט לנשים וקטנים שאינם מצטרפים לרוב ישראל או שבט.

מודה ר' יהודה דהא דכל השבטים מביאים פר ה"מ כשהיתה **הוראה מלשכת הגזית** וילפי' להאי דינא מדכ' גבי זקן ממרא, ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לן פן המקום ההוא אשר יבחר ה', וילפי' דאין שגגת הוראה אלא בבד"ה הגדול, אבל דצ"ע א' אתי לבאר לרבנן דפליגי אא"י וס"ל להושתט עשה ע"פ ביד"ה ויהי שגגת מעשה ולא שגגת הוראה, הלא בהורית ילפי' לה במתני' מפר העד' ואם כל עדת ישראל וגו', ואלו לפרש טעמא דר"י לעי' מינן בקבול דאיכא גרידה משבט אחד לכל ישראל.

נ"ט חצי ציבור טהורים וחצי טמאים, לר"מ הטהורים עושין את הראשון, והטמאים את השני, **ולר"ש** הטהורין עושין לעצמן והטמאין לעצמן וכן בשבט אחד שנטמא, ואמרו לו דאין פסח בא בטומאה לדצאנ' ויתבאר וטלן מה יעשו, **נ"א דאמרו לו היינו ר' יהודה דס"ל דאם נטמא א' מה מחלתו בא א' מהסדרים** ש' ללחם הפנים, לר' יהודה **שניהם** יצאו לבית הפסול שאין הציבור חלוק, [אבל לחכמים הטמא בטומאתו והטהור יאכל], ונ"א כיון דאמרו לו לשון רבי' לו דהיינו חכמים דאזלי' בשו' ר"י בלחם הפנים, א"נ לאו ר' יהודה כיון דלר"י עושין כולן בטומאה דאמרי' ו"גביר הוריה דכולן נגרים אגב שבט א', וה"נ נגריין אפי' אחר מחצה מהציבור, [אבל צ"ע דמשמע לעיל דאין מחצה חשיב כרוב ואין מחצה חשיב ציבור].

דעת ר"מ דטהורים עושים את הראשון וטמאין את השני, אילה"ק אי מחצה כרוב, טמאין ממ"ט עושין את השני, והא כמעט טהורין ממ"ט עושין את הראשון וס"ד דר"י דהי וקל עושין בראשון ולא יחידים, כיון דר"ל דאף יחידים עושים פסח ראשון ואמרו ר"מ דמחצה טמאין הוו כיחידים וידחו לפי"ש.

הכרעת הרוב לדעת האמרו לו' דאין קרבן ציבור חלוק, הלא לידחות טמאין לפי"ש א' שהרי לידירה הוו כרוב, וא"א שיעשו הטהורים בטומאה דהא הוו כרוב, אבל **לרב** משטמאין א' בהיח' **ולשמואל** משלחין א' לדרך רחוקה, והיינו מכ"ז דשריף דמכריע על הטומאה, אבל למ"ד דאין יחיד מכריע כדכ' לא תוכל לזבח באחד' בשביל יחיד משלחים שנים, [א.ה.א. אבל לרב אי"צ לסמאות שנים דע"י טומאת א' מהטהורים רבים הטמאים בב' על הטהורים, משא"ל לשמואל דע"י שילוח א' רק נחסר מהטהורים, אבל אלא התרבו הטמאים, דידר' רחוקה כמאן דליחא' דאי מצטרפים אל הדרך רחוקה לטמאים, מ"ט משלחין שנים לול סגי בחד, והחזיר"א כדכ' לדרך פ. הוכיח כן מהא דמחשבין טמאין והטהורין ע"פ הבעמזין בעזרת].

באלו טומאות חשיב פסח הבא בטומאה ר"א אמר דאף טמאין מגע נבילה ושרצים עושים בטומאה ואף דיכולים להטירו ולפסול הפסח לערב, וא' דקרא איירי טומאת מת דכ' י"ה יהיה טמא למגע אדם' מ"י בבבלי דהוא האל אף טמא מת וחל שביעי של בער"פ עושין בטומאה, [וה"נ ס"ל לרב לעיל, דמטמאין אותו בשרץ], **וה"מ** דאמרי ר"א דעושין בטומאה כשאין שם מים לטבול אבל אם יש מים שוחטין וטובלין עליו וקרא דדחי לפי"ש איירי כשאין מים, [ואף דטבאי' ג"כ אלא הוה אל א' לערב, מ"מ לא הוי כטמא לנפש], ומה' דרפליג [א.ה.פ. על ר"א ואין עושין בטומאה על טמא שרץ, והיינו כשמואל הו"ל דאין מטמאין בשרץ אלא משלחין חוץ לעזרה, וטמא שרץ שוחטין עליתן את הפסח ואוכלין לערב], ס"ל דכיון דמן הדין חזי לאורתא שוב אינו נדחה.

טומאת כהנים וכלי שרת, הובא במתני' דכהנים טמאים והקהל טהורים יעשה בטומאה, ור"א הוסיף אף טומאת כלי שרת, טומאת ידים למ"ד דאיכא טומאת ידים במקדש, וטומאות סכינים.

שליש טהורין שליט טמאין ושליש זבין דובין אין עושין פסח בראשון ואפי' רוב הקהל זבין כדילפי' טלמא, **לר' מנא** דאין עושין וטמאין רבין על טהורין ועושין בטומאה, וחזין אין עושין את הראשון כנ"ל ולא אלא השני דאין תשלומין לפסח הבא

בטומאה, ור"י חשיב לזבים כמומר בהוריייה דאינו מצטרף למחצה ישראל להיות רובן ומביא קרבן, וכן אין מצטרף לאלו שלא שגגו, דהמומר אינו מעלה ואינו מוריד והדר נדונים כמחע"מ דנח' תנאי' לעיל כיצד עושין.

ספק מי נטמא בבני חבורה עושין פסח שני, ובציבור, לר"י יעשו כולם בטומאה, **ולתני ר"ה** רק הספיקות יעשו אבל הטמאים ודאי לא יעשו, וכן ערבי' בכלים טהורים מחמת הספק, **ומסתברא כתני ר"ה** דטמא ודאי ענוש כרת על אכילת פסח זה.

ע"פ איזה רוב אזלי' בהוראה ובפסח, בהוראה אזלי' אחר רוב שיבת א"י והיינו מלבוז חמת עד נחל מצרים, כדכ' 'ויעש ישראל בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו' רפי' בבבלי דאין קורי קהל אלא הישבינ בתומו א"י, ובפסח אזלי' רובי הנכנסין לעזרה, ומשערין בכל העומד להכנס עזרה ולא עזלי' אחר כל מת וכת, [א.ה.ו.לפי"ז ילה"ק לר' מנא לעיל הדובים נמנים אף הטמאים והטהורים, ולפי' חזו"א זבחים ד' טו' דכ' לבאר דכיון דמנעין מן הדין הוו בכלל הקהל].

פ"ה ה"ו

ס מתי הציץ מרצה, נזרק דם הפסח ואח"כ נודע שהדם טמא הציץ מרצה והבשר נאכל לטהורים, וה"מ שנוקד ואח"כ נודע, אבל נודע קודם זריקת איין קיץ מרצה, וה"מ דנודע אחר שנוקדש הדם בכלל, אבל הודע אין מקביל מים, אכן בשאר הקרבנות הציץ מרצה כקרבן נזיר ומתני קרבן זה להתיי הניזיר כיון שטומאה למתים.

אין הציץ מרצה על טומאת הגוף של הוורק או הבעלים, והקרבן פסול הבעלים עושין פסח שני, **למלך טומאת התהום** פ"י טומאה שאין יודע בה אדם אפי' בסוף העולם וכגון שנקבר המת ע"י קבר או גל, ובכה"ג **הציץ מרצה** ואף שאין הבשר נאכל מ"מ חשבי' כנטמא אחר זריקה פ"י בשעה שנודע לו, וה"נ בניזיר.

ציץ מרצה בספק טומאת התהום ואף כדבא טומאה אמרי' טומאת התהום, דאמרו כבבלי המוצא זמן מובדל לאורך הדרך, **בפסח דכ'** 'או בדרך רחוקה לכם' ולכם היינו בגלוי, וכן בניזיר דכ' 'וכי ימות מת עליו' עליו בגלוי, אבל קבר התהום אינו בגלוי.

טומאת התהום בציבור, י"מ בקרבן ציבור שנטמא העובד שלה טומאת התהום אי הוי פסול, או ילפי' מפסח נזיר, ואמת דאף בשאר קרבנות אפשר לשאול, אבל בפשטות לשון היר"ו משמע דאיירי בפסח ונטמא הציבור, אבל צ"ע למ"מ דהלא טומאת הציבור הותרה בפסח, ושטמ' א"ל בדעת ה"מ דבדאי' טומאת התהום מתא רק אחרי זריקה, אבל בספק מהני אפי' נודע קודם שנוקד הדם, ומבעי בספק טומאת התהום למ"ד דטומאה דחוייה בציבור אי שרי לזרוק הדם לתחילתה, יש שטמא ק"ו מייחדי פסח נזיר דהוורע כחו בטומאה שאם ננטמא בטומאה ידועה ידחו לפי"ש, ויפה כוחו בקבר התהום, אבל יש לדחות דקולת היחיד חומרא אצל ציבור כיון דיחיד שנודע לו אחר זריקת דם הפסח שנטמא בקבר התהום, אף קולא שאינו נדחה לפי"ש, אבל בציבור הוי חומרא דכה"ג אין הבשר נאכל משא"כ קודם הוריקה דהבשר נאכל כדיון פסח הבא בטומאה, **וכע"ז בניזיר** מעניו קולא וחומרא בטומאת התהום, דנזיר טהור שהביא קרבנות ונודע לו אחר זריקה שנטמא בקבר התהום, אי"צ עוד קרבן, אבל נזיר טמא דריו לפנות ז' ימים ולהביא קרבנות בשמיני, והנה אם נטמא ביום השביעי מונע עוד ז' ימים ומביא קרבן א' על הכל דהוי טומאה ארוכה, וכן לעולם כשנטמא בשביעי, אבל אם נטמא בשמיני אחר שהביא חטאת מביא ב' קרבנות כיון דהתחיל למנות נזירות טהרה ואח"כ נטמא שוב, ולפי"ז אם נטמא בקבר התהום בשמיני ונודע לו בשמיני מביא ב' קרבנות דמחמת קבר התהום חשבי' כנטמא רק אחר שהביא את החטאת.

העובד יש לו דין קבר התהום, **בפסח דכ'** 'לכם' בין לו בין לעובד, אבל אין להוכיח מקו"י דעובד אפי' חוליה וזקן משא"כ בעלים, כיון דבעלים טמאים משלחין קרבן בשאר קרבנות משא"כ כהן העובד, **וכן בניזיר** אף דכ' 'עליו' ומשערי' רק בעלים, מ"מ מדתנן נזיר ועושה פסח ש' דדינם שוה.

סא מה נחשב קבר התהום, מת שנקבר מאילוי בקש תבן עפר או צרורות, אבל הנקבר במים ואפילה ונקיקי הסלעים אי"ז קבר התהום אע"פ שאין אדם רואה, מ"מ כיון שאינו מכוסה ל"ח קבר התהום, **דכל שעתידי להפנות אי"ז קבר התהום** אבל מים עתידין להפנות, ואפילה להאי, אבל תבן הדרך לבטלו, ואתאי דלא רכ' יוסי דנהג במבוא בדתופפת אהלות פט"ו בית שמלאו עפר או צרורות ובטלו כהל העפר לבית וטמאה בוקעת ועולה, ואין הבית חוצץ מהטומאה, ואמרי ר"י דתבן ובטלו בטל דוקא כשבטלו, והכא אמר דחשבי' קבר התהום גם ללא ביטול לקרקע.

פ"ה ה"ח

הנה געבוטן יפ"ה ה"ג מבואר דתבן אפי' בטלו אינו מוטל, [גבי דאמרי בין ב' חצירות דאם נתן בן תבן אפי' בטלו אינם מעריבים עיובא א' להתייר טלטול תבן החצירות], וס"ד הנה דמתני' דהתם דלא רכ' יוסי דאמרי כנ"ל תבן שהוא כעפר כשאין עתיד לפנותו, ויש עפר שהוא תבןן שעתידי לפנותו, אבל אמרי ר' יוסי ר"י שיש עפר דמתני' ככו"ע ור' יוסי באהלות דקאמר שהתבן בטל איירי כשבכלו עפר.

חריץ מלא תבן ושחיפה במחצלת בטל גבי ב' חצירות, אבל הק' דהלא אם מילא במחצלות אבן בטל, וילה"ס דבמילאהו חצירות אי הוי כעפר ובטל אז כתבן ואינו בטל, ובשם ר"ל אמרו אפי' ברוק כיון דמים מבטלי מחציתא ואף דא"א לפסוע שם, מ"מ עומק החריץ אינו נחשב למחציה.

עוד בדין קבר התהום יש שאין אדם זוכרו, ואיירי כשמצאו קמצוץ מרוסק וחלטין שנקבר ע"י אבן או גל, אבל אלא"ה יש לחוש דאדם שקברו שם יודע וכו"ל דהקובר ג"כ מל הלא מוקמי' חי בחזקתו.

אין עושה קבר התהום אלא המת בלבד, הנה א"י"ל לאפוקי בבלה, כיון דר"ל ק"ו ממת שטממא באהלא ויש לו קבר התהום לנבלה שאינה מטמאה באהלא, אלא י"ל לאפוקי **משכב ומושב** הוב שנומא, דאין הציץ מרצה עליהם.

טומאת עובד בשאר זבחים הנה תנן על הזבחים שקיבלו פסולים את דמם פסל, והיינו זר אונן קודם קבורת המת, טבו"י של טומאות שלא הוצרכו לקרבן, ומחוסר בגדים כה"ג פחות מה' וכנהו הדיט פחות מד', ומחוסרי כיפורים זב ומצורע פחות מה' והעריכו משמש, ושיאנו חרוץ' דיים ורגלים מהכיר, ערל כהן שמתו אחיו מחמת מילה, **טמא**, או שקיבל הדם כשהוא יושב, עומד על כלים משום חציצה וכן על בהמה או על חברו, ואמרו **דרומאי** דטמא היינו טומאת זיבה וצרעת, אבל טמא מת אינו מחלל בדיעבד לפי דהותר מכללה בטומאות רביים בפסח אבל טומאת בלי זמן או הותרה כדלהלן פ"ט, וכן שאר טומאות דהותרו בציבור ילפי' מפסח לחד מ"ד, **ולר"ל** איירי בטומאת מת, כיון דיש להוכיח מבעלים דמביאים בטומאה, ובטמא מת בפסח אין מביאים, וודאי דעובד שכל השנה אינו עובד בשאר טומאות דלא יעבוד בפסח בטומאת יחיד ואף שאר קרבנות פסל, [וכע"ז הק' ר' יצחק להלן דהלא אלא ילפי' יחיד בפסח מרביים, וה"נ לא נילף עובד], ועוד הק' ר"ל דתנן הציץ מרצה על טומאת דם ואינו מרצה על בעובדין הגוף, והיינו דר"ל ס"ל דמתני' בין בבעלים ובין בטומאת, אבל לדרומאי אילה"ק ממתני' כיון דמתני' בבעלים אבל כהן הטמא שריף מרצה לולא משום צ"צ אלא משום שהותר מכללה בציבור, ודלתני נזיר דאין הציץ מרצה על טומאת הגוף בו, והלא א"א לאוקמי בבעלים דהא נזיר שנטמא אין מביא קרבנות אלא לאחר שגמר נזירותו, ונזיר שנטמא מתו נזירותו, [ותיה אפשר לאוקמי בניזיר שהביא א' מקרבנותיו ואח"כ נטמא דצריך ליטרה ואח"כ להביא שאר קרבנותיו כמבואר בניזיר פ"י, אבל כ"ל הוסי' ע"ז דאין כהנ"ג סותר נזירות ז' ימים, ואף לראש"ש דם א"א נזירות עשר נזירות מהרה מ"מ משמע דהוי דין סתירה שסותר קרבנותיו], אלא י"ל **בעובדין** דבשאר קרבנות הציץ מרצה על טמא מת, משא"כ נזיר שלא הותרה טומאה מכללה, ולצדדים קתני פסח בבעלים וגו'י בבעלים.

לדרומאי יש להשיב על ק"ו דר"ל הג"ל דשאני בעלים דחולה וזקן פסולים, וכן דמילת זכריו ועבדיו מעכבת דכ' 'המול לו כל זכר אז קיבר'.

סב ר' אמי הק' על מתני' דזבחים הג"ל דא"ל דטמא היינו זיבה וצרעת, כיון דגילף כ"ש מהא דתנן מחוסרי כפרה ואף לאחר טבילה מטמאין דאין א' דקודם טבילה, וכן טבו"י אי"ל טבו"י ממת, דאם טמא מת אינו מחלל אף טבו"י אינו מחלל, וכ"ת טבו"י משרץ הלא לא גרע מטבו"י דמת שאינו טמא, [ותנה ק"ו ע"ז מטבו"י ילה"ק גם למ"ד דאוקי בשטמ מת, אבל י"ל כדבא מ"מ מאורם ע"ז טבו"י], אלא פ"י לדרומאי ילה"ק כיון דאיירי בחד נזיר מ"מ מאורם ע"ז טבו"י], אלא פ"י ר' שמואל בר יודן במגע זב דטמא טומאת ערב ואי"ז מחוסר כפרה, ורבנן פ"י לכולהו זבוב, והיינו טבו"י בריאה אחת דטמא טומאת ערב, **טמא בב'** ראיות טומאת שבעה ואינו מביא קרבן, ומחוסר כפרה בב' ראיות.

ילה"ס לדרומאי האם מגע זב זבוב, ופסוטו דהוי כוב כדכ' 'ונשא אתה את עון הקדשים' וכו' ל' המקריבים, אלא קרבין והיינו דם שנטמא במגע הזב, וה"נ מקריבים היינו מגע זב, וש"מ דציבור מגע זבים וזבות אין עושין את הפסח.

מקום שריפת הפסח ושריפת נותר הפסח, **נטמא הפסח** שלם או רובו שורפים לפני הבזיה מעצי המערכה בבית הדשן שהיה בהר הבית והיינו דפסח טמא בעי שריפה במקום אכילתו

ומן הדין שרפי' בכל ירושלים, אלא כדי לפרסמו להודיע שקלקל בו שורף בבית הדוש, ואף שנהנה מעצי המערכה, מ"מ לב ביד' מותנה עליהם, אבל פשיטא דאסור לשרוף בביתו מעצי המערכה כדי שלא יבוא להנות מעצי המערכה, ואף אם רוצה להביא עצים מעצמו אינו רשא' מטעם שיתבאר.

נטמא מיעוטו של פסח וכן נותר שורפין בחצריהם או בגנותיהן מעצי עצמן, וצייקנים צרי עין שמקמצין משהלם שורפין לפני הבירה בשביל להנות מעצי המערכה והנקה עליהם דמותן ציפורנהו אף להפסול משלושה מוצאי ליד עבירה, ודוקא ציקנים שרי, ולא אדם אחר, וכיון דרוצים לבייש ולהודיע שהוא צייקן, לא התירו לה שנטמא לו כולו או רובו שיביא עצים מעצמו לפני הבירה, דאם יביא לא יתיבשי הצייקן לשרוף שם, וראיה מדקרי' להו צייקנין פי' דרק בדיעבד התירו להם כדי לבייש, אבל אין לשורף לכתחילה, ולס"ד הור"א דנטמא כולו חייב לשרוף בפני הבירה, ונטמא מיעוטו רשות, אבל שרי לכתחילה, וקמ"ל דמיעוטו ונותר הוא רק דיעבד, והא דגבי אכסנאי התירו והוציאו מירושלים אף להפסול שורף והכח משמע דהוא רק דיעבד, י"ל דקל הוא באכסנאי שהדר חוץ לירושלים ואין לו עצים מעצמו ודשורף מעצי המערכה אבל בעלמא לא.

מהו לפני הבירה, לר' יוחנן מגדל בהר הבית דנקרא כך, ולר"ל כל הר הבית קרוי בירה, דכ' 'ולעשות וזה לבנות הבירה אשר הכינות'.

פ"ו ה"ט

פסול בגוף ופסול מכשיר בפסח ובשאר קרבנות, הפסח שיצא חוץ לירושלים ונפסל משום יוצא או נטמא ישרף מיד ואי"צ לינת לילה כדי שתעובר צורתו פי' שיבוא לידו נותר, וס"ל לת"ק להלך דכל פסוליו בגופו נשרף מיד, ולכ' פסוליו מותר בד' אורי תעובר צורתו ולכן אם נטמאו בעלים או מתו והוי פסח ללא אולקין להיינו פסול מחמת ד"א, לת"ק תעובר צורתו יוצא לבית השריפה ומהני עיבור צורה, לרש"י דחשיב בכך פסול בגופו, ולתוס' כיון דהוא נותר אינו ביוין כ"כ, ולר"ב בן ברוקה אף פסול מחמת דבד אחי ישרף מיד שאין לו אולקין.

פיגול היה פסול הגוף ונשרף מיד, ונטמאו בעלים או מתו הוי פסול מכשיר וטעון עיבור צורה, וכמבואר במתני' בד' ת"ק.

סג תנאים דס"ל מכשיר נשרף מיד, מבואר לעיל דר' יוחנן בן ברוקה דאף פסול מכשיר נשרף מיד, וכן ס"ל לר' תנמיה דאמר דהא דשרפו ביום השמיני למילואים ודרש דרש משה מאת בני אהרן, מפני שהיו אוונים ואונן אסור בקדשים בכ"ו ממועשר שר' ביה לא אכלתו באותו ממנו,]והיינו פסול מכשיר נשרף מיד], ולרש"י ור"י פי' דשרפו מפני הטומאה, והא דהק' לר"ג אי מפני איננות הוי"ל לשרוף לג' השעירים דהיה שיער הסחאת ושעיר נחשון ושעיר ר"ח דאותו יום היה ר"ח, י"ל דס"ל לר"ג דשרפו שלששת, והא דהק' דהא דהא פנחה איש עמהה לא היה אחר, ור"י דעדיין לא היה כהן וס"ל לר"ג דנתמנה לכהן רק אחרי שהרג את זמרי כדכ' 'תחת אשר קטא' וגו', והא דהק' הלא אונן מותר לערב מד"ת י"ל דס"ל לר"ג דאינו מותר לערב.

ר"י הגלילי ג"כ ס"ל דמכשיר נשרף מיד, דתנן **חטאת שקיבל דמה בב' כוסות**, יצא א' מהן לחוץ ונפסל משום יוצא הפנימי כשר, ואם נכנס א' מהן לפנים פי' להיכל ודם חטאת שוננס להיכל פסול כדלהלן, **לחכמים** גם החיצון פסול, ולר"י הגלילי החיצון כשר,]ואומר ר"י הגלילי לחכמים דאם בחוץ מחשבה פוסלת כשחושב לזרוק שם, ואפי"ה דם שנשאר כשר, כ"ש דאם נכנס לפנים דאין מחשבה פוסלת שם, דדם הנשרף יהיה כשר ויתבאר בהמשך עוד במח', וכיון דלר"י הגלילי החיצון כשר ש"מ דאין נכנס פוסל את הקרבן וע"כ דדם הנכנס הוי מכשיר ור"ה תקצף משה למח שמע שיער המילואים הן לא הובא את דמה אל הקודש, ושמע דאם היה בא כל דמה לקודש שפיר נשרף, ולפי"ז **לחכמים** דפסלו את הדם שנמצא במחיצתו כשחלק מהדם נכנס לפנים הוי פסול הגוף דס"ל 'הן לא הובא מדמה' אפי' מקצת דמה אבל אם היה בא מקצת דמה שפיר נשרף, וכדכ' 'דלי חטאת אשר יובא מדמה' אפי' מקצת, ור"י הגלילי דרש פסול נכנס מדכ' 'הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה',]והוי קו' לר"ע פי' חכמים הגיל', והא דכ' 'מדמה' י"ל לר"י הגלילי דמקרא זה קאי בחטאת הפנימיות פי' בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, ללמד ל"ת על איתלתן ושפסוליהן נשרפים בבית הבירה.

דם שוננס להיכל לכפר **לר"א** אפי' לא כיפר פסול, ולרש"י רק אם כיפר, **ולר' יהודה** רק [פ"מ], אם הנכנס שוגג פטור עוד אמרו **הציץ מרצה על על דם טמא** ואינו מכפר על שאר דמים הפסולין כגון לו ויוצא.

פ"ו ה"י

מתי שורפין לנותר הפסח, העצמות שנאסרה בהם שבירה ויש בהם מח והיו נותר הטעון שריפה, והגידין פי' אף הסמול לגיד הנתשה שנאסר רק מדרבנן והאוכלו פטור, אבל גיד הנתשה עצמו אסור מד"ת וחייבים עליו ולא חל בו דין נותר, ונותר, ישרפו בטז' אף דנפסלו בבורק טו, מ"מ אין שריפתן דוחה שבת ויו"ט ולכן אם חל להיות בשבת ישרפו ביז'.

סד שבירת עצם שאין בה בשר כגון שגרד הבשר ממנה, לר' יוחנן אסור אבל אינו לוקה עליו כדלהלן ה"א ופי' בבבלי דכ' בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו, ולר"ל לכתחילה שובר, ואילה"ק מ"ט במתני' אינו מוציא את המח קודם שיבוא זמן נותר ור"ל דאיכא מח שבקולית דאף לר"ל איכא בה שבירת עצם כיון דיש בה שיעור אכילה ע"י המח שבהם, והא דשורפין את העצמות בטז' ולא מוציא את הבשר ושורפו, יש שסברו משום דס"ל דכל שיש בו בשר איכא ש"ע אף בפסול אבל אפשר"ל דלית ליה ש"ע פסול, ומ"מ מתני' כר' יעקב דכל שהיה לו שעת הכושר ואח"כ נפסל או נטמא אסור בשבירת עצם ואמרו בבבלי דע"כ מתני' כר' יעקב דאי אין חולצין את הפסול מ"ט תנן להלן להשבור את הטמא אינו לוקה.

ר' אמי אמר להדשורף יש בו משום ש"ע ולכן שורפין בטז' והיינו דאל"ה תק' מ"ט נשרפים הלא אפשר להביא גחלת [בנערץ] ויוציאה את המח, ונפילי על ברייתא תוספותא דהשורפין בגידין עצמות אין בו משום ש"ע, והא דבטז' יש לשרוף אף שיש בו ש"ע, י"ל דשאני שובר לעשות נקב משורף את כולו, אבל להלן בירו' משמע דגם שורף את כולו הוי ש"ע, וצ"ע.

האם נותר על מח שבועצם, לשמואל נמנים על פסח על מח שנבראש לפי שיכול להוציא' פי' לגרוד בקיסם דרך און, ולא על מח שבקולית שאין יכול להוציא, ולר' יוחנן נמנים אף על מח שבקולית דאפשר ע"י שריפה, ולר' יעקב ב"א בשם ר' יוחנן לכתחילה אין נמנים על מח שבקולית ואם נמנה נמנה, והנה כיון דדיעבד נמנה, ע"כ דשורף אין בו משום ש"ע, דאל"ה אף דיעבד לא נמנה, והא דאינו שורף ונמנה לכתחילה, משום אבדן קדשים דפעמים שורף את המח ונמצא מאבד קדשים בידים, כ' בתוס' דהא דבמתני' אינו שורף ומוציא את המח כיון דאיכא טירחא.

הא דלשמואל אין שורף ונמנה על מח שבקולית דהא ע"כ לשמואל לית בשריפה משום ש"ע דאי"כ כיצד שורפים בטז', י"ל דלעולם שורף כשבור וס"ל כר' יעקב דהבא בכושר משעה ראשונה יש בו משום ש"ע וכיון דשורף כשבור לא מצי לימנות ולהוציא את המח, וכ"כ כיצד שורף טז"ו היא הנותנת דהו חל שעת הכושר, ושרי לשרוף, ומ"מ אסור קודם טו' דאי"כ יוציא את המח ותו לא פסול והדר דיניה להיות אסור בש"ע וצ"ל דאף בטז' אסור בשבירה דאי"כ יוציא את המח ע"י שבירה וינתה מהעצם.

אין שורפין נותר בשבת וביו"ט, והנה ללא מיעוט מקרא הור"א דאתי עשה דבאש תשרפו' וידחה לאו דכל מלאכה,]ונ"ע יר' ביצה פ"א ה"א, ושבת פ"ב ה"א[, ואמרו מדרכ' ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו' היינו אחר ב' בקרים שטו' טז' ע"י והנותר בבורק על ב' בקרים באש תשרפו,]ומכאן דאין שורפין קדשים ביו"ט, ומעתה אפי' שיצית האור מעיו"ט כדי שתשרף מלאכה ביו"ט אסור, דמ"מ הוי שורף ביו"ט, ואי"ל דאכתי ליכא ראיא דמילתא י"ט ניסן וזה זמנו דהלא אין שורפים גם במבואי יו"ט כיון דכ' 'והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף' אף דשלמים נאכלים רק לב' ימים ולילה אחד.

ביעור חמץ שנגמר בשבת בערפ"ש שחל בשבת, למ"ד היינו ר"י דלעיל פ"ב דיליף ביעור חמץ מקדשים ואין ביעור חמץ אלא שריפה אסור, ולמ"ד היינו חכמים דלעיל פ"ב דלא יליף מנותר שרי.

אילה"ק על הא דאמרו בפ"ב דשבת דאין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט, משום דאין מבעירין את התרומה ואת הקדשים ביו"ט, והלא תיפ"ל דאין מבעירים את הקדשים בלילה כיון דהך מתני' כר' ישמעאל דתינוק אף דקדים השמיני אינו נמול אלא ביום מ"מ אם עבר ערב נמול בין ביום ובין בלילה, וה"כ קדשים לאחר היום השלישי נשרף בין ביום ובין בלילה.

פ"ו ה"א

הנאכלים ונמנים עליהם בפסח כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך אבל מה שאינו נאכל בשור הגדול אף דעתה הוא רך בגדי, מ"מ אין נמנין עליהן דאולי' בתר בסוף, וראשי כנפים

והסחוסין ג"כ אינו נמנין עליהם, ואף דסופן מקשין, כיון דאף בשור הגדול נאכלים ע"י שילקה פי' ביטול יתר,]ראשי כנפים סחוס שבראש הכתף, וסחוסים היינו סחוס חזה, וצלעות הקטנות[.

גידין הרכים גיד בשר הנאכל לעולם, **לר' יוחנן** נמנין עליהם ולר"ל אין נמנין ויתבאר להלן בטעם מח'.

סה אלו שעורותיהן כבשרן לטמא משום גבלה, עור אדם וחזיר של ישוב, ולר' יוסה אף חזיר הבר, וכן עור חטרת חטוטרט של גמל הריק, כל שלא נטען עליה משא, ועור חטרת עגל הרך כל זמן שחוק, ועור הפרסות ועור בריה הבושת בית הרחם, ועור השליל של עובר הנמצא במעי בהמה, ועור שתחת האליה עור רך שבנוג, ועור האנקה כח לטאה וחומט ולר' יהודה הלטאה כחולדה שאין עורה מטמא, ולר' יוחנן כן גורי כל ח' שרצים יש להם,]וכל עורות הנז' אם הילך בהם כדי עבודה פי' שהילך ד' מילין, חטורין חוץ מעור אדם דאף אם עיבדן מטמאין ופי' בגמ' כדי שלא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין], לר' יוחנן עורות הנז' נאמרו לענין איסור אכילה משום שרצים, וטומאה, אבל לא ללקות עליהן, ולר"ל מח' אף לענין ללקות.

אילה"ק על ר' יוחנן דעור ל"ח כבשר ללקות, מדס"ל דנמנין על גידין הרכים ומשמע דגידין כבשר, די"ל דשאני עור דסופו להקשות אבל גידין לעולם רכין, ואילה"ק על ר"ל דאף לוקין עליו והיינו דעור חשיב כבשר מדס"ל דאין נמנין על גידין והלא כ"ש גידן מעור דל"ח כבשר, די"ל דשאני פסח דכ' 'ואכלו את הבשר' ודרשי לר' גידין.

רבנן דקסרין שנו למח' ר"י ור"ל דגידין איפכא ולר"י אין נמנין ולר"ל נמנין, ולפי"ז לא תק' לקו' הנז'.

השובר את העצם לוקה, ושיעור החיוב, י"א כדי שתהא הדי חמורתה על זקב כל שהוא והדי מרגשת, וכ"ש ציפורן הדי מרגשת יותר, וי"א דוקא ציפורן חוגרת בו אבל לא יד, ולר' יוחנן ור"ל אינו חייב עד שישבור עצם שיש עליו כושר ושובר במקום בשר אבל אם שבר במקום אחר שאין עליו כושר בשר פטור ופי' בבבלי דכ' בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו' דיש חיוב במקום שיש שיעור אכילה, אבל תמנו דלפי"ז לעולם אינו חייב עד שירסס באבן דהלא בסכין מתחילה חותך הבשר.

שבר כמה עצמות חייב על כל עצם ועצם דכ' 'עצם', ואם התרו כמה פעמים על אותו עצם חייב כמה פעמים על אותו עצם.

ילה"ק לר"ל דס"ל לעיל ה"א דמותר לכתחילה לשבור עצם שאין עליה בשר, דמשמע במתני' דרק חיוב אין, אבל יש איסור.

המותיר בטהור אינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה.

השובר בטמא אינו לוקה דדרשו בבלי דוקא שבר בטהור, וה"מ בבא בטומאה משעה ראשונה, אבל אם בא בטהרה מתחילה ונטמא, לוקין על שבירתו.

מובא בהי"ב דאבר שיצא מקצתו קולף עד שמגיע לפרק וחותר שא"א לחתוך באמצע הפרק משום ש"ע, ומשמע אפי' בעצם שאין בו מח, כיון דמחלק לחתוך בין פסח לשאר מוקדשין דקוצץ בקופיץ, ולא חילקין בעצמות בפסח, ולפי"ז הק' לר"ל דמתיר לשבור עצם שאין בה בשר מ"ט אינו חולץ בשר מהעצם ויקוף באמצע, אבל י"ל דחייש' שתקע העצם תחת הבשר.

פ"ו ה"ב

אבר פסח שיצא מקצתו, חותך הבשר שסביב העצם עד שמגיע לעצם וקולף הבשר עד שמגיע לפרק פי' מקום החיבור וחותך כיון דיצא מקצתו, אבל בשאר מוקדשין קוצץ בקופיץ את היוצא ואף באמצע עצם, לפי שאין בהם משום שבירת עצם.

מה חשיב ירושלים לענין יוצא האגף פי' מקום החופף על הדלת, מהדלת ולפנים כלפנים ומבחוץ כלחוץ ודין מקום הדלת יתבאר להלן, והחלונות ועובי החומה כלפנים.

פיגול ונותר מטמאין את הדיים, לעשותן שניות והטעם בפיגול משום חשד שהכהנים ירצו להפסיד הבעלים ויפגלו הקרבן, ובנותר גזרו משום עצלי כהונה שידורו לאכול את הבשר, ומצטרפין לכזית לטמא את הידיים ואין דמדת' שיעור טומאה בכיצה, מ"מ אחר כשיעור עונשם,]ודי"ז משנה שלמה במעילה יז,ו, ופוסלין את התרומה בק"ז דאם הידיים שניות לפסול את התרומה, ודאי דפוסלין תרומה עצמה.

להערות והארות וקבלת הגליון, ניתן לפנות במייל: lshne.klile@gmail.com

ממו"כ ניתן לקבל את הגליון בנקודות ההפצה ובמייל של 'מכון תמצית הש"ס': 7692282@gmail.com